

NERO CLAUDIUS 34

GERMANICUS
MAGUNTIA CI
SUPERIORIS GERMANIÆ
METROPOLIS

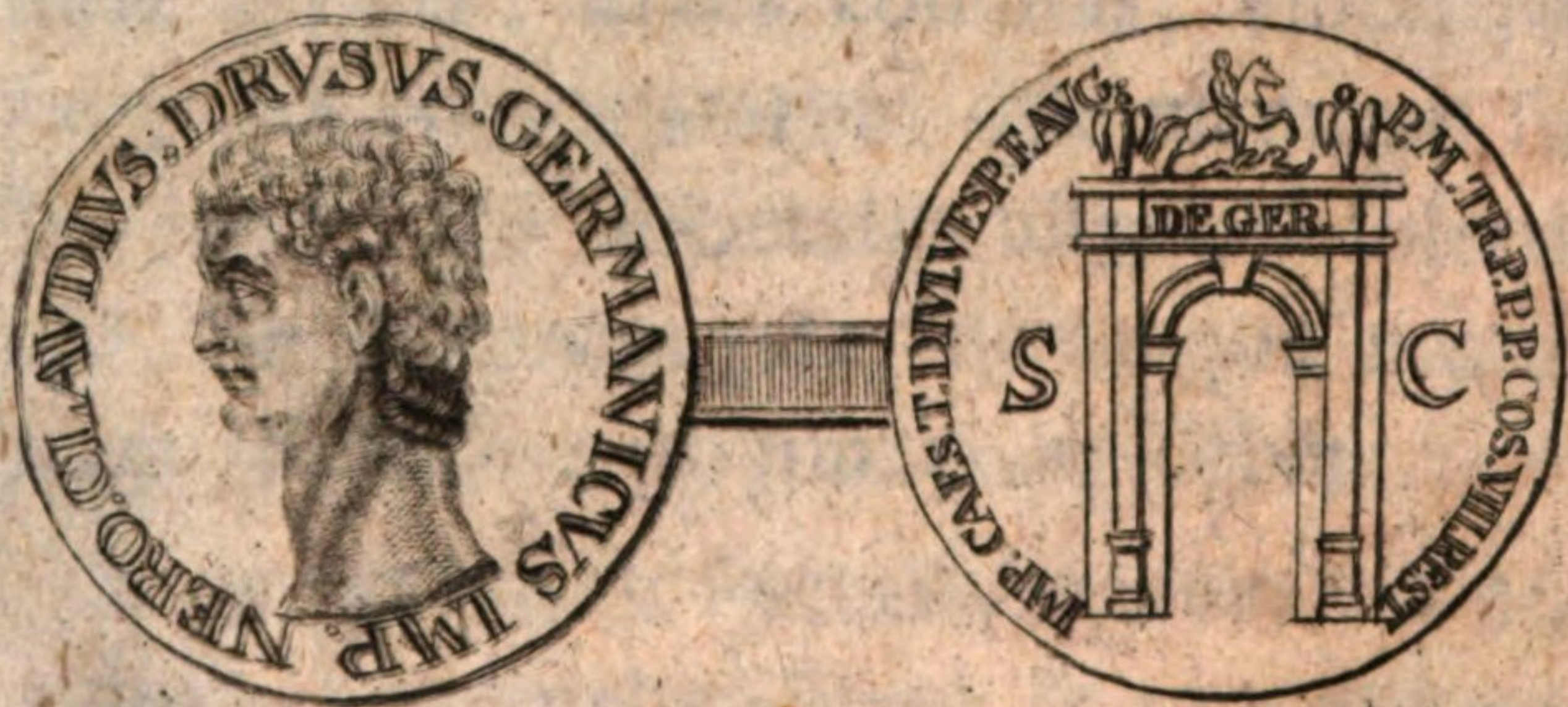
CONDITOR

E

SCRIPTORIBUS COÆVIS ET CLASSICIS
DELINEATUS

A

STEPHANO ALEXANDRO WÜRDTWAIN.

MOGUNTIAE,

Typogr. Elect. Aul. Acad. Apud Joann. Jos. Alef,

Hæred. Hæffner. 1782.

OF THE ATLANTIC

M. A. G. U. N. T. I. A. C. I.

OF THE ATLANTIC

M. A. G. U. N. T. I. A. C. I.

OF THE ATLANTIC

I

OF THE ATLANTIC

OF THE ATLANTIC

OF THE ATLANTIC

OF THE ATLANTIC

OF THE ATLANTIC

OF THE ATLANTIC

PRÆFATIO.

*A*d societatem litterariam, quæ Moguntiaë est, dirigebantur hæ pro excolenda Archi-Diœcesis Moguntinaë historia invitatoræ:

Q. D. B. V.

Societates arctiori bonarum vinculo legum unitæ uno alterove dirigente, parentibus aut suggesta comprobantibus aliis maxima nunquam non post se reliquerunt monumenta, quæ fera adhuc mirabitur posteritas; Ubi olim non nisi quercus & fagi, vepres & crevere dumeta, agros nunc fertiles, urbes conditas, vineasque florentes consociatarum ope manuum suspicimus. Hæ societates ulteriori solertia excultæ & propagatæ utrumque mutuo inter se commercio junxerunt orbem.

In artibus & scientiis eandem vix non culturam deprehendimus & propaginem. Quot enim nobilissima hominum ingenia sub densa caligine noctis inculta mansissent & sterilia, nisi sedula accedente Magistrorum industria nova luce perfusa ad investi-

)(2

gan-

ganda, invenienda & explananda rerum principia apta fuissent reddita & idonea. Neque ad munus Magisterii quis eluctabitur, nisi post creberrimas collationes eruditae & ejusmodi cum exteris Commercialibus.

Quodsi demum viri artibus & scientiis illustres pro augenda re litteraria congregentur in unum, maxima exin commoda & emolumenta in Rempublicam deriventur necessum est; quos enim labores arduos & difficiles singuli nequidem adgredi conantur, minime vero superare valent atque perficere; eosdem socii litterarum cultores communi consilio, junctis manibus, coadunatisque viribus adgrediuntur, superant, perficiunt. Testes sunt Observationes Astronomicæ, Physica experimentalis, Mathesis purior, Galeni dogmata & justiniani, quæ indies illustrata magis communibus suffulta subsidiis ad ultimum usque apicem evehuntur. Sola cujusvis patriæ historia his destituta adminiculis usque huc deserta vix non jacuit & inculta. Id quod de patria nostra Moguntina,

tina, cujus historia illustrior cum utroque statu & Ecclesiæ & Imperii intimius connexa est, dolenter referimus.

Historiæ Moguntinæ defectus major & propemodum universalis mox apparuit, cum scriptores rerum Moguntiacarum notis & elucubrationibus Georgii Christiani Joannis illustrati anno hujus seculi vigesimo sexto vicesima Julii tertia flammis voracibus maximam partem consumpti interiissent Francofurti.

Luxit orbis litteratus non solum hoc damnum ingens, sed & quod Codex Diplomaticus ab ipso Opere avulsus ad feros fuisset dilatus annos.

Paucissima, quæ residua sunt, exemplaria, historiam Patriæ ad annum Millesimum septingentesimum vicesimum tantummodo continent. Deficit igitur series historica ad nostra usque tempora per annos sexaginta.

Horum penuria librorum fecit, quod neque tenera juvenus, neque civis hu-

manior sciendi avidus historiam soli nativi quam maxime necessariam addiscere potuerit, præsertim cum lucem publicam necdum aspexerit genuina historia Patriæ lingua vernacula typis evulgata.

Modo nil commemorabimus de Historiæ subsidiis : de addiscenda re Diplomatica, de lectione antiquarum omnis seculi scripturarum peculiariter instituenda, de cognitione sigillorum, Collectione & notitia Numismatum omnis ævi Moguntinorum &c. &c. passim neglectis &c.

Defectibus his ut opportuna afferatur medela, vires unius viri non sufficiunt. Et plures & validi solummodo humeri maximo huic oneri supportando pares sunt.

Hinc non sine supremi Numinis providentia plane singulari factum esse existimem, quod sub felicibus hujus anni auspiciis viri a statu & conditione præstantes & clarissimi societatem litterariam congregave-

gaverint, promovendis artibus & scientiis intentam in maximum patriæ emolumentum.

Faxint boni cœlites! ut isthoc nobile institutum multis nominibus commendandum indies magis efflorescat & ad feram usque posteritatem progagetur. Id ipsum est quod dilecta nostra exoptat Patria, quæ Annales suos ab omnigena rerum gestarum varietate celeberrimos è genuinis fontibus nunc uberius deducendos & methodo systematica illustrandos esse certo sibi pollicetur.

Ad hanc opem quanto ocyus ferendam omnes & singuli Rei litterariæ cultores, queis Historia Moguntina cordi est, amicissime invitantur.

Dabam Moguntiaë è Musæo Anno Domini M DCC LXXXII. Kalendis Martii.

Stephanus Alexander Würdtwein
B. M. V: ad Gradus Decanus.

Invitatio hæc vix innotuit & complures è societate illud *Ciceronis in Vatin*: *Omnia quæ a nobis geruntur, non ad nostram utilitatem & commodum, sed ad patriæ salutem conferre debemus*, serio recogitantes eandem subsignarunt spondentes huic peculiari Patriæ Historiæ instituto operam, industriam, consilium & auxilium, addito insuper voto unanimi: Ut prospectus dictæ historiæ conficeretur. His desideriis undequaque justis mox factum est satis visa Historiæ Moguntinæ Sciagraphia, quæ talis est:

Q. D. B. V.

Historia Patriæ alto diu sopore sepulta expergisci tandem, caput attollere, novasque resumere vires cum ingenti civium gaudio visa fuit die hujus mensis Martii decima, qua eidem in gradum eminentiorem provehendæ Viri præprimis Publicæ Rei dignitatibus præfulgentes Musis elegantioribus amicissimi cordibus unitis sponondere operam, industriam, consilium & auxilium.

Diem

Diem hanc faustissimam , quisquis amat Patriam , Moguntinis Annalibus nunc demum diplomatice conscribendis unanimi calculo censet aureis litteris inferendam.

Scopum igitur præfixum ut eo certius assequamur, systematice procedemus, in amplissima Archidiœcesi nostra, quam illustratum imus, consideraturi : *Locale*, *Personale* & *Reale*; quibus verbis solummodo tribus universa Patriæ nostræ historia comprehenditur. De quolibet verbo pauca.

Locale indigitat Diœcesin, qua longe lateque patet, Moguntinam & infra eandem Territorium S. Martino proprium. Certos illius limites non nisi summa cum difficultate reperire licuit. Filum Ariadneum suggerebant Registra Archidiaconalia. Constat enim ex antiqua Ecclesiæ disciplina, quod Diœcesis in tractus Archidiaconales distincta à Præpositis Ecclesiarum, qui munus Archidiaconorum gerebant,

bant, visitari debuerit, assignatis eisdem proventibus à cujuslibet loci Ecclesia, Clero & populo pendendis. Cum igitur Officium istud lucrativum quoque fuerit, in registris Archidiaconalibus nec villa, nec pagus aut oppidum desiderabatur. Hæc registra in unum collecta sistunt Diœcesin integram, quæ ad Archi- & Episcopatus Trevirenses, Metenses, Wormatienses Herbipolenses, Paderbornenses, Colonienses, Hildesenses, Naumburgenses & Halberstadienses usque procurrit, prout demonstrat *Diœcesis Moguntina in Archidiaconatus distincta commentationibus Diplomaticis illustrata* Mannhemii typis Academicis tribus tomis nuper edita & *Thuringia mediæ Ævi Ecclesiastica* tomis totidem proxime edenda ulterius est demonstratura. Pars ista Localis Moguntini præcipua, si cuilibet Archidiaconatui accesserit *Mappa Geographica*, pro intentione nostra erit omnibus numeris absoluta.

Magnum etiam Historiæ nostræ afferret adjumentum *a.* Fidelis copia Chartæ
Topo-

Topographicae Urbis Moguntinae, cujus Originale asservatur in Archivio Electorali anno 1575. Danieli Archi - Episcopo à Mascopio Geographo dedicata.

b. Historica descriptio nostrae Urbis aureae cum omnibus, quae non pauca sunt, memoratu dignis, Aedificiis publicis sacris & profanis &c.

c. Exacta descriptio Territorii Moguntini secundum omnes Praefecturas. In his Antiquitatum Romanarum & Castorum mediæ ævi rudera nequaquam sunt omittenda. Maximo dein possunt esse usui

d. Notitiæ monasteriorum, quæ in Diœcesi Moguntina extiterunt & adhuc supersunt. Eorum elenchum fontibus aditis præmisimus *Notitiis historico-Diplomaticis de Monasterio Ilbenstadt in Wetteravia* an. 1766. prelo subjectis. Pro isthoc themate illustrando ad manum sunt Chartæ & Diplomata magno numero.

Personale Moguntinum partem historiae alteram constituit in Tomos tres divisam.

sam. Primus exhibet elenchos Episcoporum-Metropolitanorum nec non Metropolitanæ Prælatorum & Canonorum cum Archipresbiteris. Tomus alter sistit suffraganeos Moguntinos, Vicarios in spiritualibus Generales, Officiales Metropolitanos & sigilliferos, nec non Ecclesiarum Collegiatarum Moguntiaë Prælatos. Tertius Tomus subministrat Suffraganeos Erfordienses, Commissarios in spiritualibus Amœnoburgenses, Aschaffenburgenses, Eichsfeldenses, Frideslarienses & Ecclesiarum Collegiatarum extra Urbem Prælatos. E Statu seculari: Cancellarios Electorales, Vice-Dominos Urbis, Aschaffenburgenses & Rhingavienses, Camerarios Urbis, Waltpodios sive Præfectos Violentiarum, Prætores, Satrapas supremos Hassiæ & Eichsfeldiæ, Locumtenentes Erfordiæ & ibidem Prætores. &c. Hæc quoque pars Historiæ Moguntinæ secunda hinc inde jam impressa à millenis defectibus repurgata, emendata, aucta & suppleta typo parata Offeritur, eidem ultima manus postquam fuerit ad-mota.

Mirifice ornabitur Personale Moguntinum, si colligantur & Collecta edantur,

a. Stemmata Nobilitatis Rhenanæ Genealogica.

b. Moguntia litterata &

c. Monumenta familiarum sepulchralia.

Articuli duo ultimi pro honore & incremento Societatis litterariæ congesti, in partes divisi singulis anni quartalibus successive in lucem prodire poterunt.

Reale Moguntinum Subministrat, quidquid à personis supra memoratis in Archidiœcesi Moguntina dignum memoria gestum fuerit. Id Antecessores nostri chartis & Diplomatis confignatum nobis reliquerunt. Horum asservamus tantam multitudinem, ut numerum millenarium multoties transcendant.

Pro adjumento erunt figilla Archiepiscopalia æri affabre incisa & in *Novis subsidiis Diplomaticis* edita & adhuc edenda

cen

nec non Diplomata aurea & argentea
(nummos Moguntinos intelligimus) quæ
descripta sunt *in den Maintzer Muntzen an.*
1769.

Ex hisce monumentis conficiendi sunt
a: Annales Moguntini Diplomatici à tem-
poribus Willigisi Archi-Episcopi ad nostra
usque tempora deducti. *b*. Priorum secu-
lorum historia è Scriptoribus Romanis
& Francis aliisque adminiculis compro-
bata peculiaribus Commentariis, venit ela-
boranda.

Diētis Annalibus succurrere ii pote-
runt, queis aperta sunt Archivia Originali-
bus documentis & libris copialibus in-
structa.

Speciminis loco dabimus suo die gesta
sub Willigiso Archi-Episcopo. Id, si arri-
ferit, pro suo quivis è societate litteraria
genio feligere poterit Archi Episcopum è
coævis & Diplomatribus illustrandum. Quod-
si alius *c*. Villarum, pagorum, oppido-
rum-

rumque consuetudines & Observantias, vulgo die Weistümer, alius

d. Curiam Feudalem Moguntinam sollicitè elaboraverit, brevi mox tempore apparatus habebimus non modicæ utilitatis. Operæ pretium quoque foret

e. Varia opuscula, in quibus describuntur Status & jura Archi-Episcopatus, à multivariis repurgare mendis & erroribus.

Quid si ab iis, qui Galenum Venerantur, enixe peterem (ut in aliis regionibus laudabiliter factitatum novimus) gramina, flores & herbas à benefica matre natura in solo Moguntino plantatas ut conquirerent & *Floram Mogonam* in uno herbario vivo sisterent!

Quid si adderent mineras, petrofacta & fossilia in terris Moguntinis passim obvia?

Messis profecto multa! cui, ut nullatenus dubitandum, si correspondeat operatoriorum labor & industria, nostra inclita focie-

societas litteraria sibi Patriam reddet de-
vinctissimam.

Dabam Moguntiae è Musæo Anno Dni
MDCCCLXXII. pridie Kalendas Aprilis.

Stephanus Alexander Würdtwein
B. M. V. ad Gradus Decanus.

Divisa tandem Historia Moguntina in
epochas Notabiliores, diebus huic novo
Patriæ Historiæ instituto longe saluberrimo
sacris prælecta fuit sequens de *Druso* no-
stro brevis commentatio.

§. I.

DRUSI PARENTES.

Nero (*a*) Claudius (*b*) Drusus (*c*) ex patre Tiberio Nerone (*d*) C. Cæsaris in bello Alexandrino Classi Præposito (*e*) Pontifice (*f*), Prætore (*g*) Matre vero Livia Drusilla (*h*) Octavio Cæsari Augusto cum bina sobole (*i*) a Tiberio Nerone cessa natus est anno Urbis conditæ 716. ante Christum natum 37. (*k*)

(*a*) Unum antiquitus Romanis fuisse nomen ut & cæteris mortalium plerisque, testis *Appianus* est. causas hunc morem immutandi varias afferunt *Varro*, *Julius Paris* apud *Valerium*, *Priscianus*, *Carolus Sigonius*. Cæterum Romana stante republica, si plura assumerentur nomina, eorum, quod primo loco, prænomen vocabant, alterum

▲

nomen

nomen erat ac propria nota gentis aut familiæ. Hinc cognomen subiciebant & interdum quarto etiam loco agnomen. Advertit id *Plutarchus in Mario*, Erudite & eleganter *Jac. Sirmondus præfat*: in notis ad *Sidonium* de propriis nominibus mediæ ætatis, quo loco poni & unde sumi solita, disputat. *Nero* in lingua Sabina fortem significat & strenuum. *Suetonius in Tiberio* c. 1. *Nerones Horatius* multum extollit *carmin: libr. IV. od. IV.* in *Drusi* laudibus ita canens: Quid debeas o *Roma* *Neronibus*, Testis *Metaurum* flumen & *Asdrubal* devictus & pulcer fugatis ille dies *Latio* tenebris, qui primus alma risit adorea: dirus per urbeis *Afer* ut *italas* ceu flamma per *tedas* vel *Eurus* per *siculas* equitavit undas. Post hoc secundis usque laboribus *Romana* pubes crevit & impio vastata *Pœnorum* tumultu fana *Deos* habuere rectos: dixitque tandem perfidus *Hannibal*, cervi luporum præda rapacium sectamur ultro, quos opimus fallere & effugere est triumphus. Gens, quæ cremato fortis ab *Illo* jactata *Tuscis* æquoribus, sacra, gnatosque, maturosque patres pertulit *Aufonias* ad urbeis; duris ut *Ilex* tonsa bipennibus *nigræ* feraci frondis in *Algido* per damna, per cædes ab ipso ducit opes animumque ferro. Non *Hydra* secto corpore firmior *vinci* dolentem crevit in *Herculem*, monstrumve summifere *Colchi Majus*, *Echioniæve Thebæ*. Merses profundo, pulcrior evenit: Luctere, multa proruet integrum cum laude victorem, geretque prælia conjugibus loquenda; *Carthagini* jam non ego nuntios mittam superbos: occidit, occidit spes omnis & fortuna nostri nominis, *Asdrubale* interempto. Confer eruditum *Lævini Torrentii Gandavensis* Episcopi
 Antver-

Antverpiensis *Commentarium in Q. Horatii Carmina* pag. 292. sq.

(b) *Patricia gens Claudia* (fuit enim & alia plebeja nec potentia minor nec dignitate) orta est ex *Regillis oppido fabinorum*; Inde *Romam* recens conditam cum magna clientum manu commigravit. *Sueton: in Tiberio c. 1. seq.* ubi præcipua Claudiorum merita in rempublicam enumerat. Ex hac stirpe *Drusus* genus trahit & quidem utrumque: paternum à *Tiberio Nerone*; maternum ab *Appio pulchro*, qui ambo *Appii Cæci* filii fuerunt. Insertus est & *Liviorum* familiæ, adoptato in eam materno avo; quæ familia quamquam plebeja, tamen & ipsa admodum floruit octo Consularibus, Censuris duabus, Triumphis tribus: Dictatura etiam & Magisterio equitum honorata: Clara & insignibus viris ac maxime *Salinatore Drusisque*. Sic *Valerius Maximus lib. II. c. IX. Sueton: in Tiber: c. III.*

(c) *Drusus* hostium Duce *Drauso* cominus trucidato sibi posterisque suis cognomen invenit. *Sueton, in Tiber: c. III.*

(d) Erat is quæstor * *C. Cæsar* Alexandrino bello Classi præpositus, qui tunc plurimum ad victoriam contulit. Quare & Pontifex in locum *P. Scipionis* substitutus & ad deducendas in Galliam Colonias, in queis *Narbo & Arelate* erant, missus est. Tamen *Cæsare* occiso, cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis tyrannicidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia

A 2

dia

* (Quæstores ab inquirenda & servanda Publica pecunia dicti sunt.)

dia inter Triumviros exorta esset, retentis ultra justum tempus insignibus, *L. Antonium* Consulem Triumviri fratrem ad *Perusiam* secutus, deditione à cæteris facta, solus permansit in partibus, ac primo *Præneste* inde *Neapolim* evasit, servisque ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit. Sed indigne ferens nec statim se in conspectum *Sexti Pompeji* admissum & fascium usu prohibitum ad *M. Antonium* trajecit in Achajam, cum quo brevi reconciliata inter omnes pace *Romam* rediit. *Suetonius in Tiberio c. IV. De bello Alexandrino* videantur *A. Hirtii* Commentaria inter Scriptores Histor. Roman: ab *Haurisio* editos *Tom. III. p. 517.*

(e) Hodie: Admiralis, supremus militiæ navalis Dux.

(f) Pontifex Maximus supra omneis Pontifices omniaque sacra erat, penes quem, libri rituales, lintei, elephantinique erant, ubi Annales scribebant: Tantaque pollebat auctoritate ut *Metellus Coecus* Pontifex Max. *A. Posthumium* Cos: ad bellum properantem (quod is Flamen *Martialis* esset) non sit passus à sacris recedere, ut *Livius* testatur. *Volaterr. de Sacerd. Rom:* is alios dirigebat Pontifices, quos inter *Tiberius Nero*.

(g) Prætores Collegæ consulis eique dignitate proximi sunt; eisdem creabantur auspiciis *Liv. lib. 7. & Agell. l. 13. c. 14.* Nomen iis, sive quod præirent, *Varro l. 3. de LL.* sive quod præessent. Munera prætorum tria præcipue: Ludi, sacra, jurisdictio. *Just. Lipsius de Magistr. pop. Rom. c. X. seq.*

(h) Cum *Scribonia* Conjuge secunda *Augustus* fecit divortium, pertæsus, ut scribit, morum perversitatem ejus ac statim *Liviæ Drusillam* matrimonio

nio *Tyberii Neronis* & quidem prægnantem abduxit. *Sueton. lib. II. in Augusto c. LXII. Sextus Aurelius Victor Epitome c. 1.*

(i) *Tiberio nempe & Druso.*

(k) Perspectum est assiduis Romanæ Historiæ cultoribus, quod Chronologi in computandis annis consularibus varias amplectantur sententias, annosque recenseant vel ab Anno Urbis Conditæ 243. quo primi Consules continuo ab expulso *Tarquinio* atque adeo ante initium anni 244. denominati fuerint; vel ipso anno 244. quo alterum Regi fugium contigit. Illis Fastos consulares tum *Messalæ, Orosii, Rufi; Eutropii, Jornan-dis* tum interpretes *Livii & Taciti* pro sua opinione allegantibus. Nos vero *Dionem Cassium* licet ab initio mutilum sequimur, qui præ reliquis Scriptoribus & Latinis & Græcis, qui hanc historiam pertractarunt, palmam fere omnium calculis obtinet. *vid: præfatio editionis Cassii Dionis, quam Parisiis curabat Henricus Stephanus an. MDXCII.*

Claudius Nero Drusus postea *Germanicus* ex merito cognominatus mundo datus est Anno Urbis conditæ 716. *Appio Claudio & C. Norbano Coss.* ante Christum natum 37.

Annum ætatis trigesimum saltem inchoatum numerabat, dum vivere desit Anno U. C. 745. ipso met *Druso & T. Quintio Crispino* consulibus. Quodsi ponatur annus U. C. 716. Annus vitæ *Drusi* primus & cum emortuali ejusdem computetur, resultant anni vitæ triginta saltem inchoative.

Reliquas notatu dignas in decursu dabimus epochas.

§ II.

DRUSUS IN PALATIO AUGUSTI.

Octavius Augustus in neo - iniantis Drusi (1) amorem mirifice raptus curam impendit omnem & sollicitudinem, ut corpore & mente (2) cresceret in columnen Reipublicæ (3) jam in immensum auctæ. (4)

(1) *Livia Drusilla* gestans uterum *Augusto* cum nupisset, intra mensem tertium peperit Patrem *Claudii Cæsaris Drusum* olim *Decimum* mox *Neronem* prænomine, fuitque suspicio, ex *Vitrico* per adulterii consuetudinem procreatum. Statim certe vulgarus est versus: τοῖς εὐτυχῶσι καὶ τρίμηνά παῖδία. Hoc est: *Veniunt beatis & trimestres liberi*. *Sueton*: in *Claudio Cæsare cap. 1.* quin & *Drusus Augusti* filius vulgo credebatur. Eo quoque *Horatius* alludere videtur in oda superius citata; *Sensere (Rheti)* canit, quid mens rite, quid indoles nutrita faustis sub penetralibus posset, quid *Augusti* paternus in pueros animus *Nerones*. *Lævinus* ex *Dione* aliam affert rationem: Cum enim *Augustus Liviam* à priore marito *Tib: Nerone* & quidem volente, sexto jam mense gravidam, in matrimonium accepisset, eaque tertio post mense natum *Drusum* patri *Tiberio* reddidisset; moriens *Tiberius* & huic *Druso* & priori filio *Tiberio Augustum* tutorem testamento reliquit. Hinc ille paternus ejus in *Nerones* animus.

(2) *Horatius* loco supra memorato qua testis ocularis educationem *Drusi* summæ expectationis pueri paucis sed graphice describit: Fortes creantur fortibus, & bonis est in juvenis, est in equis patrum virtus; nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbam. Doctrina sed vim promovet insitam, rectique cultus pectora roborant: utcumque defecere mores, dedecorant bene nata culpæ. Pœta hic primo exprimit naturam & genus, dein doctrinam & educationem. Sic enim *Plato* in oratione funebri: Boni fuerunt, quia ex bonis nati sunt, generis igitur præstantiam primum laudamus, deinde educationem & doctrinam. *Aristoteles* politicorum tertio scribit esse probabile, viros præstantiores esse eos, qui è præstantioribus nati sunt; nobilitas enim, generis præstantia & perfectio est. Quantum valeant ad ingenium hoc vel illo habitu imbuendum, moresque conformandos atque etiam inferendos stirps generis & educatio, declarant poëtæ, qui, quem significare volunt sævo, immiti, inhumano esse ingenio, eum dicere solent è saxis ac rupibus, è mari natos. à leonibus educatos. Sic à contrario. confer: *Lambini Commentarius in Horatium* p. 233. Vidit *Drusus* indies in *Augusto* patre præclarissimum quod imitaretur, exemplar continuæ assiduitatis in excolendis artibus liberalibus, in dirigendis pertractandisque Regni per Provincias vastissimi negotiis consilii, prudentiæ & Constantiæ, in devinciendis subditorum animis paterni Amoris & Regiæ liberalitatis, in conversatione domestica gravitatis moderatæ & fortitudinis bellicæ vix comparandum vid. *Sueton. lib. 2. de Augusto*. Sub insigni hoc Magisterio accrevit *Drusus*

& eventu comprobante vero verius evasit: Verba movent, exempla trahunt.

(3) De reddenda Republica bis cogitavit *Augustus*: primo post oppressum statim *Antonium*, memor objectum ab eo sibi sæpius, quasi per ipsum staret, ne redderetur. Ac rursus tædio diuturnæ valetudinis; cum etiam Magistratibus ac senatu domum accitis rationarium imperii tradidit. Sed reputans & se privatum non sine periculo fore & illam plurimum arbitrio temere committi, in retinenda perseveravit, dubium, eventu meliore an voluntate. Quam voluntatem cum præ se idemtidem ferret, quodam etiam edicto his verbis testatus est: Ita mihi salvam ac sospitem rempublicam sistere in sua sede liceat, atque ejus rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status auctor dicar, & moriens, ut feram mecum spem, mansura in vestigio suo fundamenta reipublicæ, quæ jecero. *Sueton: in Octavio Augusto cap. XXVIII. lib. 2.* Hæc sensa Patris hausisse Drusum videmus; nam *Sueton: in Claudio Cesare* ait c. 1. Eundem haud dissimulasse, se pristinum Reipublicæ statum quandoque restitutum, si posset. *Tacitus annal. lib. 1. c. XXXIII.*

(4) *Messala Corvinus* A. U. C. 722. * cum *Cesare Augusto* Consul in suo de progenie *Augusti* libello quantum excreverit Romana potentia sic commemorat: Omnis Italia viribus armorum subacta est simul & Alpes Cotticæ Penninæ & Grajæ atque Romanæ, cum Alpinis populis, ipsi in rupibus duratis in ditionem convenere. *Africa* ter victa primo & secundo & tertio bello Punico inastimabili vulnere utrimque accepto. Romano Imperio tan-

tandem parta: *Sicilia*, *Sardinia*. *Baleares*, *Creta* insulae obtentae. *Numidia*, victo *Jugurtha* in potestatem redacta. *Hispaniam*, genus armorum ferox, nostrorum nec sine Romano cruore, subjugavere arma. *Celtiberi*, *Cantabri*, *Astures*, *Lusitani*, *Numantia* omnisque *Gallæcia* flexere cervicem. *Gallia* atque *Britannia* novem annorum *Julii Cæsaris* labor fuere, tributariae demum factae. Post hæc *Illyria*, *Istria* *Liburni* & *Dalmatæ* obsecundavere perdomiti. Proinde in *Græciam* transitus fuit; qua perdomita *Epinus*, *Thessalia* & *Achaja* parvire mandatis. Ter *Macedonia* cum regibus suis debellata & in provinciæ formam demum redacta. *Thraces* sævissimos omnium, *Propontidem* & *Thracium Bosphorum* cum ipso *Byzantio* virtus Romana superatos reddidit. Hinc ad *Danubium* *Rhenumque* tuis auspiciis victoriosissime Principum penetratum & utriusque fluminis utramque ripam tuæ industriæ subjugavere vires. Duæ *Germaniæ inferior* ac *Superior* tibi unico cessere. *Norici*, *Pannonii*, *Suevi*, *Marcomanni*, *Daci*, *Mœsi* cæteræque nationes ad *Archon* superati. *Europa* in extremis finium suorum per te undique exterita & armis concussa. In *Asiam* jam ante perventum fuerat & victo *Antiocho*, potentissimo *Syriæ* Rege, victo *Mithridate*, *Syria*, *Phoenix*, *Ctesiphon*, *Babylonia*. *Judæa*, *Palæstina*, *Arabia*, *Cilicia* & omne *Ponti* regnum cum ipsa minore *Asia* in qua *Phrygia*, *Lydia*, *Bithynia*, *Paphlagonia*, *Isauria* & *Cappadocia* regiones continentur, mandatis obtemperavere. Cessit & utraque *Armenia* armis attrita. *Mesopotamia* inter *Tigridem* & *Euphratem* sanguine *Parthorum* ac *Persarum* crebro cruenta multiplici bello demum Romano paruit.

paruit. Diversis temporibus cum *Persis* & *Parthis* assidue pugnatum & utrimque cladibus acceptis, *Romanus* superior fuit & obstantibus imperavit. Ad *Archon Colchi*, *Hiberi*, *Albani*, *Scythæ*, *Assyrii*, *Caspii* cum *Amazonibus* suis ductu nostrorum Ducum subjugati sunt. *Ægyptiorum* Reges ultro in amicitia & fœdere steterunt. *Cyrene* ac tota *Lybia* & *Mauritania* extincto *Juba*, obsequentes fuere. Indi ex ipso extremo *Oriente* postremo ad te Gloriosissime Principum in extremo *Occidente* tum bella gerentem, legationem misere ad obsequia se paratos profitentes, ut nonnihil te imperante haud superesset indomitum.

§. III.

PRIMA DRUSI EXPEDITIO IN RHÆTIAM.

Druseum Adolescentem (a) tot tantisque virtutibus exornatum (b) Augustus adeo habilem censuit, (c) ut Ducem exercitus eundem constitueret, qui *Rhetos* (d) vicinas *Galliæ* & *Italiæ* provincias multum infestantes invaderet, vinceret, domaret, (e) quod & egregie præstitit.

(a) Juxta *Dionem* lib. IV. pag. 613. cum *Drusus* *Rhætos* vicisset annus erat U. C. 739. M. *Druso Libone* & *L. Calpurnio Pisone* Coss. anno priore *Tiberii* Prætura ex senatus Consulto, quam ad finem usque gessit, suscepta *Dio* p. 611.

(b)

- (b) A *Vellejo Paterculo hist lib. 2. c. XCVII. Drusus* Claudius frater *Neronis* (Tiberii) describitur adolescens tot tantarumque virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit vel industria perficit; cuius ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus suffecerit artibus, in incerto est. Morum certe dulcedo ac suavitas & adversus amicos æqua ac par sui æstimatio inimitabilis fuisse dicitur.
- (c) Hanc *Augusti* censuram scite depingit *Horatius* in oda sæpius citata: Qualem ministrum fulminis alitem, cui Rex Deorum regnum in aveis vagas permisit, expertus fidelem *Jupiter* in *Ganymede* flavo: olim juvenas & patrius vigor nido laborum propulit inscium, vernique jam nimbis remotis, insolitos docuere nifus venti paventem; mox in ovilia demisit hostem vividus impetus, nunc in reluctanteis dracones egit amor dapis atque pugnae: Qualemve lætis caprea pascuis intenta, fulvæ matris ab ubere jam lacte depulsum leonem dente novo peritura vidit: Videre *Rhæti* bella sub *Alpibus Drusum* gerentem & *Vindelici*, quibus mos unde deductus per omne tempus *Amazonia* securi dextras obarmet quærere distuli, nec scire fas est omnia; sed diu lateque victrices cætervæ consiliis juvenis revictæ sensere &c. confer. *Lævini Torrentii Commentar. p. 289.*
- (d) *Rhæti* juxta *Strabonem lib. 4.* & *Rhætis* vicini *Vindelici* eas *Alpium* partes tenent, quæ ad Orientem spectant & in Austrum vergunt, *Helvetiis* *Bojis*que finitimi, quorum etiam campis imminet & ea *Italiæ* loca complectuntur, quæ supra *Veronam* & *Conium* sunt. *Dion* similiter *Rhætos* inter *Noricum* & *Galliam* ad eas *Alpium* par-

tes collocat, quæ Italiæ spectant & Tridentinæ appellantur. Unde, cum & Galliæ finitima incurfarent & ex Italia etiam prædas agerent, viatoribusque tum Romanis tum sociis damna inferrent, nec eo contenti, mares omnes, quos ceperant, nec manifestos tantum, sed etiam eos, quos adhuc in matrum utero latentes certis divinationibus deprehendebant, interficerent, *Augustus* primo *Drusum* eis immisit; postea cum fusi fugatique Galliæ invaderent, *Tiberium* adjunxit. Ambo itaque partim per se, partim legatorum opera, singulos adgressi, tandem simul omnes in potestatem redegerunt.

(e) De hoc bello *C. Vellej. Paternulus histor. lib. 2. c. XCV*: Reversum (ex Armenia in potestatem redacta) *Neronem* Cæsar haud mediocris belli molem experiri statuit, adjutore operis dato fratre ipsius *Druso Claudio*, quem intra Cæsaris penates enixa erat *Livia*. Quippe uterque divisis partibus *Rhætos Vindelicosque* adgressi, multis urbium & Castellorum oppugnationibus nec non directâ quoque acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces majore cum periculo quam damno Romani exercitus plurimo cum earum sanguine perdomuerunt. Confer: *Lucius Florus Rer. Rom. lib. IV c. XII*. *Horatius* ad finem odæ in *Drusi* laudes conceptæ accinit: Nil *Claudie* non perficient manus, quas & benigno numine jupiter defendit & curæ sagaces expediunt per acuta belli.

§. IV.

DRUSUS RHENI LIMITEM
FIRMAT.

Devictis Subactisque Rhætis (1) atque
vindelicis (2) Victor *Drusus* ad Au-
gustum reversus (3) Prætoris honore (4)
& tanta Augusti fiducia dignus est habitus,
qui præesset Legionibus in Galliis & ad
Rhenum dispositis simul ac provincias con-
tra incursiones tutaretur (5) juvenis Heros
ad magna quæque natus rem ita ordinavit,
ut milite nunquam non ad utilitatem publi-
cam occupato (6) per Rheni ripam Castel-
la exstruerentur ultra quinquaginta (7)
quæ inter *Maguntiacum* Germaniæ Supe-
rioris metropolis à situ (8) nomine (9) viis
publicis & militaribus, (10) aquæductu,
(11) ponte (12) &c. &c. hic paucis confi-
deranda.

(1) Confer. §. III. not. d.

(2) Vid. §. III. not. e.

(3) In Galliis tunc morabatur *Augustus*. *Dio Cassius*
lib. 54. ad annum U. C. 738. notat: His consti-
tutis L. *Domitio* & P. *Scipione* Coss. in Galliam
profectus est, obtendens causam hujus profectio-
nis bella, quæ ibi conturbata essent. Cum enim
diuturna ejus in Urbe commoratio molesta mul-
tis esset, ac multos, qui contra leges deliquissent,
plectens,

plectens, offenderet, multis parcens, cogeretur suas ipse leges prævaricari, peregre abire *Solonis* exemplo Statuit. . . . Cæterum maximum ea tempestate bellum, quod ipsum adeo *Augustum* Urbe extraxit, contra Germanos fuit. Sicambri, Usipetæ & Tenchteri primum quosdam in suo territorio deprehensos Romanorum in crucem egerant; deinde Rheno transmissis ex Gallia prædas egerant: equitatum Romanorum contra se missum per insidias circumvenerant & à fugientibus usque ad *Lollium* præfectum præter opinionem suam pertracti hunc quoque vicerant. *Dio. l. c. p. 612.*

(4) *Dio l. c. p. 614.* Ejusque victoriæ ergo (*Drusus*) prætorios honores adeptus est.

(5) *Augustus* rebus Gallicis, Germanicis, Hispanicisque omnibus confectis, cum multos in singula sumptus fecisset, magnam ab aliis pecuniæ vim accepisset, libertatem ac jus civitatis aliis dedisset, aliis ademisset; *Druso* in Germania relicto *Romam* reversus est *Tiberio* & *Quintilio Varo* Coss. An. U. C. 741. *Dio Cassius li. IV.* Cura deinde atque onus Germanici belli delegata *Druso Claudio* fratri *Neronis*. *Vellej Paterc. histor. lib. 2. c. XCVII.*

(6) Exercitus ab exercendo dictus (*Vegetius lib. 2. c. 1. confer. justus Lipsius de militia Romana Dial. XI*) ne extra disciplinæ limites vagetur & insolescat, longe arcendus ab otio est; magni nominis belliduces hanc regulam quam exactissime observarunt in maximum rei militaris profectum. conf. *Livius Dec. III. lib. XXVI. c. LI. Caesar ingressus Helvetiorum provinciam cum una legione quam secum habebat, militibusque, qui ex Provincia convenerant, à lacu Lemano ad montem*

tem juram millia passuum novemdecim, murum in altitudinem pedum sedecim, fossamque perduxit. Eo opere perfecto praesidia disponit, Castella communit, quo facilius, si se invito transire conarentur, prohibere posset. *Jul. Caesar lib. 1. bell. Gallic.* Plura praestitit *Caesar* & magna, sed Majora paulo infra in *Druso* nostro admirabimur.

(7) *Lucius Florus lib. IV. c. XII.* Per Rheni quidem ripam (*Drusus*) quinquaginta amplius Castella direxit. adde epitomen *Livii libr. CXXXVII.* Cum *Lipfio l. c. Dial. XIII.* hic loqui juvat: Horrescit mihi animus, cum opera Romanorum video, nec à magna manu, nec in magno tempore facta. Gigantes fabulata est vetustas & Persicos quosdam Reges, qui montes struxerunt aut complanarunt? hic veros eos habes. Isti patrarunt, quidquid fidem superat & fieri humana manu vix posse videatur. Vidimus hac ætate nostra munitionibus exstruendis adhibita multa hominum millia & opus per aliquot annos vix perfectum fuisse; quod nisi indies & continuo reficiatur & restauretur, intra breve temporis spatium penitus evanescet. Diffuxere nunc anni mille septingenti & nonaginta à conditis ad Rhenum Castellis, quorum rudera cunctis temporum injuriis imo violentis hominum manibus adhuc resistunt. Quinquaginta Castella sive civitates munitas intra quatuor annos direxit *Drusus*! quod à nullo Imperatorum factitatum legimus. De quinquaginta Castellis *Bucherius L. 1. c. 17. §. 12. p. 43.* ait si *L. Castellis*, oppidisve Rhenum *Drusus* praetexuit, fane vix ulla ad Rhenum loca, veteribus Romanis Scriptoribus celebrata, ab *Drusinis* excludi poterunt. Ita *Drusenheim* paulo infra *Argentora-*
tum

tum quasi *Drusi* domicilium: ita *Tabernæ Rhenanæ*, *Vicus Julius*, *Alta ripa* adhuc hodie *Altrip* paulo infra *Spiram*, *Moguntiacum*, *Bingium*, *Vesalia*, *Bodobriga*, *Confluentia*, *Antennacum*, *Rigomagus*, *Ara Ubiorum*, *Novesium*, *Gelduba*, *Asciburgium*, *Vetera*, *Arenacum*, *Vada*, *Grines*, *Trajectus* inferior, *Lugdunum Batavorum* à *Druso* vel condita vel aucta fuerint; Ad *Mosam* vero etiam *Trajectus* superior, ponte ibi muniendo.*

- (8) Cum *Julius Cæsar* anno Urbis conditæ DCXCVI. ante C. N. 58. adversus *Ariovistum* Germanorum Regem arma sumpisset; terræ nostræ Romanis primitus innotuere. *Cæsar de bello Gallic. l. I. c. LIV. lib. III. c. XI.* Durante hoc bello *Rhenum* *Cæsar* bis ponte trajecit. *Florus lib. IV c. XII.* sed ubique altum de urbe nostra silentium, ac si tunc aut nullus aut obscurus certe locus aut vicus fuerit. E paucis fortasse piscatorum tuguriis enascitur villula, domus huic pedetentim additæ pagum constituunt aut oppidum. Non una die stetit *Roma* aut *Corinthus*.

Rheno Drusus contra Germanorum incursiones muniendo intentus locum pro castro principaliori condendo magis aptum invenire non poterat, quam *Metropolim* nostram, inter *Saletionem* & *Antonacum* mediam, in qua deinceps *Dux Mogontiacensis* residens invigilaret legionibus per *Castella*

* Sub *Augusto* divisio provinciarum facta est. Penes *Cæsarem* permansere: *Omnis Gallia* & *Narbonensis* & *Lugdunensis*, *Aquitania*que & *Celtica* cum iis populis, qui eorum *Coloni* essent, nam *Celtæ* quidam, quos Germanos vocamus, cum omnem *Celticam* regionem, quæ ad *Rhenum* est, occupassent, effecerunt, ut ea *Germania* vocaretur, superior ea, quæ *Rheni* fontibus propior est, inferior, quæ ab hac usque ad *Oceanum Britannicum* se extendit &c. *Dio Cassius L. 53.*

stella dispositis eisdemque præsideret. *Confer: §. IV. n. 12.* Notitia Imperii serius quidem conscripta eximias Ducis memorati prærogativas continet:
Sub dispositione Viri spectabilis Ducis Mogontiacensis:
 Præfectus militum Pacensium Saletione.
 Præfectus militum Menapiorum Tabernis.
 Præfectus militum Anderecianorum Vico Julio.
 Præfectus militum Vindicum Nemetes.
 Præfectus militum Martensium Alta ripa.
 Præfectus militum secundæ Flaviæ Vangiones.
 Præfectus militum Armigerorum. MOGONTIACO. *
 Præfectus militum Bingenium Bingio.
 Præfectus militum balistariorum Bodobrica.
 Præfectus militum defensorum Confluentibus.
 Præfectus militum Acincensium Antonaco.
 Officium autem habebat idem Vir spectabilis Dux
 hoc modo:

Principem ex Officiis Magistrorum militum præsentium alternis annis

Numerarium à parte peditum semper.

Commentariensem à parte peditum semper.

Adjutorem, subadjuvum, Referendarium, Exceptores, singulares & reliquos Officiales.

Princeps Magunziacense castrum ubinam fuerit exstructum, varii varias attulere conjecturas curatius nunc pensitandas: ** Hermannus Piscator monachus S. Jacobi Moguntiae in sua Moguntinensi ad Sorbillonem monachum montis S. Joannis in Rhingavia concertatione sic disserit: Tradit cana patrum antiquitas & communis modernorum refert opinio, priora Urbis ejusdem mœnia in spatio

B

tiosa

* Confer: not. 10.

** Eadem hic & alibi verba Serrarii & Georgii Christiani Joannis adducimus, ut quoad hanc saltem materiam librum præprimis rarum inquirere necessum non sit.

tiosa planitie, ubi modo leprosorium & monasterium *S. Mariæ in sacra valle* cernitur, fundata fuisse; cui rei multæ quoque subterraneæ ruinæ & specus attestantur. *Serrarius Rer. Mog. lib. 1. c. VI. Piscatori* assentiens ait: Et sane, cum è *S. Stephani* porta, quæ agraria seu arvalis (*Gauport*) in monasterium illud descendimus, sunt a latere muri antiqui defossi, qui totius ejus lateris vineas quasi sustentant, ultra vero monasterium in campis editioribus ad dextram stant adhuc hodie lapideæ moles, quas inferne continuas fuisse docere videtur structuræ ratio & tumulus, sub quo defossa alia rudera, perpetuus. Nam quod iis quasi pilis aquæ ductum fuisse impositum dicunt aliqui, ut *Piscator* in *M. S.* dicens ab Imperatore *Alexandro Mammeæ* factum & tandem conversum in hæreticorum sepulchrum, *Ketzergrueb* vel *Küel*, conjecturam nullam habet. Cur enim tantæ moles, tam compactæ, continuæque fuissent? Cur in progressu versus *Fintheim*, unde aquas isti esse ductas ajunt, nullum amplius ejusmodi occurrit vestigium?

Hac super re & quam longe *Serrarius* à vero aberret, sensa nostra jam aperuimus in *Commentatione: De Baptisterio Moguntino* anno 1764. edita, quæ cum raro occurrat, relata ibidem pag. 29. repetimus. Quod autem moles illæ lapideæ monasterio *Dalheimensi* proxime adjacentes mœnia civitatis *Moguntinæ* nunquam fuerint, ad oculum cuivis eas eminus & propius consideranti adhuc hodie demonstrari potest. Nam pilæ hæ lapidares æqualiter vix non inter se distant, spatiaque intermedia lapidibus cœmentoque obsita fundamentis carent; hinc inferne continua non sunt. Id sæpius
exami.

examinanti probe innotuit, uti &, quod hac ætate
 nostra moles ejusmodi altissima ex horto monia-
 lium fuerit effossa ab adjacente alia plane separata
 & inferne non continua. Dein, quo magis collem
 ascenderis versus *Finthen*, moles semper decre-
 cunt; si versus monasterium descenderis, moles
 surgunt altiores, imo altissimæ & superne horizon-
 tales; neque superiores pilæ cum inferioribus ul-
 latenus quoad altitudinem sunt proportionatæ.
 Mœnia si fuissent, pilæ residuæ in vertice collis
 deberent altiores esse & ad pedem humiliores;
 contrarium autem in aprico est. Tandem fatentur
 ruricolæ: sese plurimas ejusmodi moles aut potius
 earum radices, ne sulcanti aratro remoræ forent,
 magno cum labore *Finthenam* versus eruisse, ste-
 tisseque has, prout notatum fuit, in una linea
 usque ad fontem (*Königsbrunn*) in sylva, quæ
 eunti ad villam *Finthen* (in Diplomate anni 1108.
 apud de *Gudenus* T. 1. p. 389. *Fundene* compella-
 tur) à Latere sinistro est, hodiedum extantem.
 Hæc qui pensitaverit & aquæ ductus Italiæ præ-
 fertim Romanos viva mente revolverit, hæce mo-
 les aquæ ductui tempore Romanorum inserviisse
 absque hæsitazione enuntiabit. Subjungimus, quæ
 Abbas *Trithemius* in *Chron. Hirsaug*: ad an. 893
 notavit: Post hæc (Nortmanni) ad *Moguntiam*
 Castra moventes aquæductum illum pretiosum at-
 que magnificum, per quem de villa, quæ prop-
 terea *Fontheim* vocabatur, copia influebat aqua-
 rum in Castellum civitati proximum *Schönberg*
 dictum, ubi postea Monasterium *S. Jacobi* per Ar-
 chiepiscopum quendam *Moguntinum* erat con-
 structum; Castrum deinde occupaverunt prædic-
 tum, quo tandem obtento funditus destruxerunt.

Postremo etiam civitatem ipsam incendio subverterunt, omnibus, quos reppererunt, interemptis. Neque tamen credideris civitatem nostram ad Rheni (cujus limes indefensus relinqui haud poterat) fluentia tantummodo hæsisse, Romani illam salubriori æere prospectuque amœniori multum illecti & hosti eminus observando intenti extenderunt ultra colles in Rhenum descendentes, umbrosamque vallem (*Dalheim*) Tusculanis, Laurentianisque, prout Romæ jam tum moris erat, exornare studuerunt. Sat superque hoc indigitant Romanorum reliquiæ anno MDCCXXXIV. sq. & antea extra portas novam & arvalem, nec non in monumentis tunc noviter exstructis à SS. *Philippo & Elisabetha* nuncupatis ultra numerum effossæ, puteique altissimi ibidem detecti, aliaque rudera hinc inde in Campis residua nullum dubitandi locum relinquunt. Hodie dum novæ plantantur vineæ, agri fulcantur, altiusque effoditur limus, eruuntur aræ, penates, numismata Romana, sarcophagi, urnæ, lagenulæ, varia supellex domestica &c. indubia Romanorum ædium eo usque protensarum documenta.

(9) Apud *Cornelium Tacitum* lib. IV. c. 15. 24. 25. 33. 37. 59. 61. & c. 70. *S. Hieronymum* epist: ad *Gerontiam* de Monogamia, *Gregorium Turonensem* lib. 2. c. IX. *Flavium Vopiscum* in *Aureliano* c. 7. legimus: *Maguntiacum & Mogontiacum*. apud *Eutropium* lib. VII. c. 8. 1 & lib. IX. c. 7. 2. *Eginhardum* in vita *Caroli M.* c. 32. *Moguntiacum*. Apud *Venantium Fortunatum* lib. 2. epigram: XII. lib. IX. epigr. IX. *Maguntia*. In antiquis juris Canonici exemplaribus, quæ pro Italorum more nomina hominum & civitatum propria haud pau-

ca corrupte proferunt: *Magocia*. In *Annalibus Francorum Pithæanis* interdum: *Mogontia*. In *No- tiis Imperii Romani*: *Moguntiaco*. In *itinerarii Romani* vetere *tabula Marco Velfero Reipublicæ Augustanæ Duum - viro* dedicata: *Magontiaco*. Apud *Ammianum Marcellinum lib. XV*: *Magun- tiacus*. Apud *Lambertum Schafnaburg*: *Sigebertum, Udaschalcum, Oihlonum, Ligurinum Vatem* & alios quam plurimos, sicut hodie: *Moguntia*.

Unde suum hauserit *Moguntia* nomen? variæ & miræ prodierunt conjecturæ. *Sorbillo* nota præced. cita- tus à *Magog Japheti* filio dictam vult *Maguntiam* aut à *Magis*, quos *Treviris* expulisset *Trebeta* ur- bis illius, si fabulis locus est, conditor vel denique à *Magantio* Trojano. Sed linquamus hæc nugas, quæ umbram nequidem veritatis præferunt. Audiamus adhuc alios: *Beatus Rhenanus lib. III. rer. German: p. 691*. à *Mago*, quod antiquitus Domum significat & rivo *cia* etymologiam repetit. *Serrarius* hanc suam aperit sententiam: Mihi, ait, *lib. I. rer. Mog. c. IV*. à rivis tribus *Ma* aut *Mon*, *Gon* aut *Gonze* & *Cia* videtur *Moguntia* & *Ma- gunciacum* derivari. Hi enim rivi, quamvis du- bio procul, in tantis rerum commutationibus, varie commutati, corrivati & oblimati supersunt hodie in Rhenum defluentes omnes & quidem à Septentrionali vicinia *Moguntiam* veniendo, eun- dem ipsum tenentes ordinem, quem nominis ex- primunt syllabæ, suntque veterum nominum in- dices quædam reliquæ. Primum enim common- strat vicinus urbi pagus *Monbach*, secundum vici- nus item pagus *Gontzenheim*, ubi propter fontium duorum in rivum istum, qui è *Fintheim* delabitur, immanationem, molarumque aliquot impulsione

varie à rusticis nunc appellatur, cum apud *Moguntiam*, ubi Rhenum subit & lapideum anno superiore pontem firmum accepit, *Lobach* nominetur. De tertio *Cia* scilicet, hæc supersunt in libris censualibus: *Zalbach auf der Cey* aut simpliciter *Ciebach*, *Bretzenheim auf der Cey*. Omitto reliqua & cui hæc opiniones insistant talo? genuinis historiæ cultoribus dijudicandum relinquo.

Plurimis visum est similius vero, *Moguntia* nomen à *Mogano* (Mæno) in Rhenum ibi se effundente derivari; persuadet id nominis propinquitas. Germani enim Mænum vocarunt *Mogen* vel *Moyn*, indeque urbis nostræ nomen *Moynes* vel *Mogenes* immutatum à Romanis in *Moguntiacum* & *Maguntiacum* ex *Moynet* postea vel *Mogenet* mediis temporibus profluxisse *Maynetz* *Mayintz* & *Mayntz*, littera Z. ex Romanorum *ti* in voce *Maguntiacum* nomini *Moynet* vel *Mogenet* adjecta. *Alcuinus* seculo VIII. testatur *Tom. I. p. 55.* quod Archiepiscopus *Moguntinus* fuerit vocatus Archiepiscopus *Magensis* à *Magans* (Mayn) fluvio.

Mogonum, *Mogenum*, *Moganum* reperimus in parte postica florenorum *Conradi II. Joannis II. Archiepiscoporum Mog: Höchstæ ad Mænum* cussorum. Confer: die Mainzer Müntzen beschrieben an. 1769. pag. 21. Nro. 92. 94. p. 22. n. 97. 99. Certum insuper, nomina fluviorum & oppidorum pro varietate temporis, ac- & incolarum varie subin esse immutata.

Germani ab ævi medii initio *Mænum* vocarunt *Moyn*, *Moyne*. Inde *Moinagawe*, *Moynachgowe*, *Moynecgowe*, *Moyngowe* pro *Mainz* dixerunt *Megunz* ut apparet e *Tradit: Lauresheim: edit. Aca-*
dem. Palat: Tom. II. p. 348. ubi *Megunzer mar-*
ca.

ca. Conf: *Diæcesis Moguntina in Archid-distincta*
Tom. 1. p. 148. not. b.

Priscis quotidianum erat, villas suas, oppida & Urbes recens conditas à præterfluente rivo aut fluvio non minus quam à fluminum ostiis cognominare. Hujus asserti veritas Geographis patet, qui tibi suggerent: *Confluentes* ubi Mosella & *Lanstein* ubi Lana Rheno, *Röermond* ubi Rura Mosæ, *Travemünde* Trava mari Balthico & *Ostia* ubi Tiberis mari Tyrrheno influit &c.

Scite nobis accinit Imperatoris *Friderici Maro Ligu-
 rinus*; dum enim post *Conradi* Imp. mortem comitia *Francofurti* ad Mænum habita & *Fridericum* ibi electum descripsisset, hujus in Urbem Moguntinam adventum ita enarrat, ut illius simul origines indicet:

At Rex prima movens, ibi re feliciter acta,
 Castra per emensas memorati fluminis undas,
 Classe petit celebrem famosi nominis Urbem,
 Qua Mogus tumido miscet sua flumina Rheno.
 Qui, licet ipse suum perdat cum Gurgite nomen,
 Dat tamen egregiæ primordia nominis urbi,
 Illaque majori miscet popularior amni,
 Negligit & fluvio dignatur ab hospite dici.
 Namque premens Rhenum, si credimus omnia famæ
 Nomen ab infuso recipit *Moguntia* Mogo.
 Imo, suo jam tempore (sec. IX) *Candidus* presbiter
 in vita *Eigilis* Abbatis Fuldenfis metricè conscripta
cap. XIV. p. 250. in Codice prob. *Histor. Fuldensis*
 à *Schannato* editæ p. 106:

Ripam Reni,
 In quem fluitans turgentibus undis,
 Nam parte ex alia Castrum qua cernitur ingens
 Haud procul à ponte sursum, quem sospite regno,
 Olim Rex *Karolus* fecit, prolabitur amnis,
Magoia ex quo, ut fama sonat, *Mogontia*, dicta est.

(10) Cura viarum publicarum Romanis maxima erat. Censores vias sternendas scilicet in Urbe, glareæ extra urbem substernendas, marginandasque primi omnium locaverunt, pontesque multis locis faciendos. *Livius Decad. V. c. XXXII.* Curam hanc extrema deposcebat necessitas, cum ab Urbe ad provincias, à Castello ad Castellum legiones dirigere, disponere, translocare, contrahere frequens; subin tota vis exercitus cum jumentis & vecturis omnique apparatu bellico contra hostes movenda esset. Legiones hisce viis solidissime struendis, restaurandisque adhibebantur. Earumdem plura hodieum supersunt vestigia & muri editioris continui adinstar procurrunt. Medii ævi vulgus vias Romanas appellitare consuevit, viam altam, viam Regiam, die hohe Straß, die heer-Straß, die stein-Strazza &c. quæ nomina sæpius in tabulis recitantur. Juxta viam militarem, quæ *Bingio Maguntiacum* ducit, fons perennis *Drusi* conservat memoriam plerumque dictus *der Draibronn* Confer. *Itinerarium Antonini* in quo *Maguntiacensis* civitas Germaniæ primæ Metropolis castrorum caput occurrit. *Tabula Peutingeriana.* *Bergier de publicis & militaribus Imperii Romani viis.* *Hanselmann beweis: wie weit der Römer macht &c eingedrungen.* *Stegeri Dissertatio de viis militaribus Romanorum in veteri Germania.*

(11) Aquæ salubres copiosæ in Castris præprimis necessariæ sunt. Homines enim & animantia quævis aquarum penuria fatigantur & contabescunt. *Drusus* igitur, ut Castro consulere suo, ingens opus adgressus, venas aquarum è monte *Drusiano* (*Dreiser* sive *Fintherberg*) scaturientium collectas passibus tot millenis per aquæ ductum pilis lapidaribus

daribus incumbentem ut divitem rivum profluere fecit usque ad locum Castrî, qui *Drusi* lacus ab auctore deinceps nominatus fuit. vere exclamat *Livius lib. IX.* Jam in opere quis par Romano miles? quis ad tolerandum laborem melior? Confer: §. 1. *hujus not. 8.*

(12) Romani sua multum fatigabant ingenia, qua ratione cito & tuto cum copiis suis flumina trajicerent, nunc è cuppis, nunc ex utribus, nunc è navibus conjunctis efformando. vid: *Justi Lipsii Poliorceticon lib. 2. pag. 106* sq ubi pontium ejusmodi figuras conspicias. *Julius Cæsar* Rhenum transire decreverat, sed navibus transire neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suæ neque populi Romani dignitatis esse statuebat. Itaque etsi summa difficultas faciundi pontis proponebatur, propter latitudinem, rapiditatem, altitudinemque fluminis; tamen id sibi contendendum aut aliter non transducendum exercitum existimabat. Rationem igitur pontis hanc instituit, tigna bina sesquipedalia paullum ab imo præacuta, dimensa ad altitudinem fluminis intervallo pedum duorum inter se jungebat. Hæc cum machinationibus dimissa in flumen defixerat, fistucisque adegerat, non sublicæ modo directæ ad perpendiculum, sed prona ac fastigiata, ut secundum naturam fluminis procumberent: his item contraria duo ad eundem modum juncta intervallo pedum quadragenum ab inferiore parte contra vim atque impetum fluminis conversa statuebat: hæc utraque bipedalibus trabibus immixtis, quantum eorum tignorum junctura distabat, binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur. Quibus discussis atque in contrariam partem revinctis, tanta

erat operis firmitudo, atque ea rerum natura, ut quo major vis aquæ se incitavisset, hoc arctius illigata tenerentur. Hæc directæ materia injecta contexebatur ac longuriis cratibusque consternebantur; ac nihilo secius sublicæ ad inferiorem partem fluminis obliquæ adigebantur; quæ pro pariete subjectæ & cum omni opere conjunctæ vim fluminis exciperent: & alia item supra pontem mediocri spatio: ut si arborum trunci, si naves, dejiciendi operis causa essent à barbaris missæ, his defensoribus earum rerum vis minueretur ne ponti nocerent. Diebus decem, quibus materia cœpta erat comportari, omni opere effecto, exercitus transducitur. *Jul. Cæsar de bello Gallico lib. IV. c. XVII. Tomo III. Scriptor. Rer. Roman. ab Haurisio editorum pag. 417.* quæ simul hujus pontis affabre facti structuram ad oculum sistit. Bis quidem *Julius Cæsar* & primus Romanorum cum exercitu Rhenum transiit, sed intra breve tempus & minore cum victoria rediit, quam ut Castellum ponere vel aliud gloriæ monumentum in hostium finibus relinquere potuerit. De primo transitu *Dio l. 39.* Scribit: *sed cum* Sicambros in loca munita se recepisse inveniret, Suevos autem ad auxilium his ferendum coire, intra vigesimum diem *regressus est.* De secundo idem *l. 40. inde quoque* mature metu Suevorum se recepit, nulla re perfectâ, quam quod gloriam Rheni altera vice *trajecti reportavit.*

Drusus noster victrices in Germaniam aquilas proferre æstuans insolita quævis & ardua adgredi ausus, à littore Rheni sinistro ad dextrum usque extrui fecit opere immenso pilas lapideas justo spatio disjunctas, quæ pons superstrueretur du-

cendo

cendo exercitui & reducendo aptissimus. De hoc ponte *Florus Rer. Rom. lib. IV. c. XII.* ubi *Cluverius* legendum esse notat *Maguntiacum*. Conf. *Grævius* in hunc *Flori* locum. Neque ulli Imperatorum alteri hoc opus adscribi poterit, ut perlegenti scriptores *Rer. Rom.* patescit. vid. *Massey's Geschichte der Teutschen* p: 69. Locum etiam trajiciendo Rheno pontique struendo aptiorem non reperies; nam supra *Maguntiacum* in Germaniam penetrare volenti, bina flumina essent superanda & infra hanc urbem Catena montium obsisteret.

Pilæ memoratæ decreascentibus aquis subin videntur & sunt Castello proximæ. Rheni igitur fluenta antiquitus ibi, sicut hodie pertransierunt. Quis ergo audeat solida proferre argumenta, quod *Augusti* ævo pater Rhenus alveo mutato in hodierno foro pecuario & ad *Cæstrich*, Haupt Stein, Juden-Sand suum direxerit cursum? quod insulæ nunc dictæ *Petrina* & *Ingelheimiana* vera Rheni ripa & terra firma fuerint? id ne credamus, persuadent *pilæ* pontis à nobis visæ, altitudo fori pecuarii cum situ Castelli ad libellam examinata, nec non ad ripam Rheni sinistram, ubi ex adversa *Petrina* insula inter tiliæ noviter ad lineam plantatas deambulatum itur, detecta hoc anno 1780. Romanorum *Columbaria* &c. &c.

Castellum hodie *Cassel*, à *Druso* conditum quando fuerit? videbimus paulo infra.

§. V.

EXPEDITIO DRUSI ALTERA IN
SIGAMBROS &c.

Drusus, cum *Sicambri*, (a) eorumque auxiliarii Propter absentiam *Augusti*, ac quia videbant Gallos jugum servitutis gravatim ferre, bellum movissent, Gallorum primoribus sub prætextu ejus festi, quod hodie etiam *Lugduni* ad aram *Augusti* celebratur, evocatis, motum subditorum præoccupavit: inde Germanis intentus, quando Rhenum transirent, eos repulit atque ipse deinde in *Usipetarum* (b) regionem secundum insulam *Batavorum* (c) atque inde in *Sicambriorum* terram transgressus, magnam agri partem vastavit. * Inde secundo Rheno in Oceanum devectus, *Frisios* (d) subegit ac per paludem in *Chaucorum* (e) fines profectus in periculo fuit, navibus propter defluxum maris in sicco destitutis: tamen *Frisiorum* opera, qui pedestri militia se ei junxerant, superato discrimine inde digressus (jam enim hyems appetebat) Romam pervenit: ibique *Prætor Urbanus*, quanquam prætorios honores jam adeptus, est creatus. *Q. Ælio Tuberone & Paulo Fabio Maximo* Consulibus Anno U. C. DCCXLIII. *Dio L. 54* (f) (a)

* Equos, pecora, torques eorum, ipsosque præda divisit & vendidit. *L. Florus lib. IV. c. XII.*

(a) *Sicambri* five *Sigambri* *sigam* primum accoluerunt, hinc progressi ad *Rhenum*, cui proximos *Cæsar* facit; ad *Ruram*, ubi *Sigeburgi*, unius ex-tribus præcipuis *Saxonum* Castellis, vestigia supersunt; ad *Luppian* & pene ad *Visurgim* usque fines suos protulerunt. *Dio lib. 54.* limes inter ipsos *Cattosque* fuit montis jugum, quod ab *Aldenbeca* juxta oppidum *Cleinenbergam* ad oppidum *Brilon* extenditur. *Cluver l. 3. c. 9.* At brevi deinceps spatio in his locis hæserunt, à *Tiberio Cæfare C. Censorino & Asinio Gallo* *Coss.* in *Galliam* translati atque in agris *Rhen*o proximis collocati. *Sueton. in Aug. c. 23. Eutrop. lib. 7.* plura in *Monumentis Paterborn: Principis Fürstenbergii p. 5. sq.* cur *Romani* *Sicambros* invaserint, causæ habentur variæ. Plurimum enim potentia & virtute militari valebant, nec ulli fuerant infensiores & graviores *Romani* nominis & imperii hostes & *Julio Cæsari* *Tencteros* & *Usipetes* dedere recusarant, *Cæsar l. 4: Ad quos (Sigambros)* cum *Cæsar* nuntios misisset, qui postularent, eos, qui sibi *Galliæque* bellum intulissent, uti sibi dederent, responderunt: *Populi Romani imperium Rhenum* finire. Si, se invito, *Germanos* in *Galliam* transire non æquum existimarat, cur sui quidquam esse imperii aut potestatis trans *Rhenum* postularet. *Sigambri* *Castra Cæsaris* in *Eburonum* finibus oppugnaverant & parum; quin occuparent, abfuerat. *Cæsar l. 6. Dio lib. 40. &c.*

(b) *Usipetes* *Usipii*. proximi *Cattis* certum jam alveo *Rhenum*. quique terminus esse sufficiat, *Usipii* ac *Tencteri* colunt. *Tacitus de M. G. c. 32. §. 1. & Annal. l. 51. §. 3.* postea eos sedem ad *Rhe*

Rhenum infra Ubios habuisse ex hoc loco *Dionis* colligimus.

(c) *Batavi. Tacitus IV. hist. 12. §. 3.* Batavi, donec trans Rhenum agebant, pars Cattorum, seditione domestica pulsi extrema Galliae ora vacua cultoribus, simulque insulam inter vada sitam occupare, quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Adde *Tacit: de M. G. c. 29.* ubi omnium Gentium, quae Rhenum accolunt, virtute praecipuos vocat. Cattorum in Batavis extant vestigia *Catwyck op dem Rhyn & Catwyck op See* nec non in Seelandia Cattum opidum aquis dirutum & è regione ejus vicus prope *Gaesum* opidum *Cattenwick* ut observavit *Scrivierius* ad *Hug. Grotium de antiquit. reip. Batav. c. 2.*

(d) Clarum inter Germanos Frisium nomen. *Tacit. IV. Annal. 74. §. 1. Plinius*, qui primus omnium scriptorum latinorum Frisios nominat, juxta Batavos eos collocat & cum iis Caninefates, Chaucos, Frisiabones, Sturios, Marsatios simul conjungit; sed terminum occidentalem non designat. vid. *Ubbo Emmius histor. Rer. Frisicar. Tacitus IV. 15. §. 5.* Gentem transrhenanam vocat. & de *M. G. c. 34. §. 1.* postquam dixerat de Angrivariis & Chamavis, subjicit: à fronte Frisii excipiunt. Majoribus minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium. Utræque nationes usque ad oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque imensos insuper lacus & Romanis classibus navigatos.

(c) *Chauci.* Horum Gens secundum *Tacitum de Mor. Germ. c. 35. §. 2.* quanquam incipit à Frisiiis

siis & partem littoris occupat, omnium gentium, de quibus egerat, lateribus obtenditus, donec in Cattos usque sinuetur. Tam immensum spatium non tenent tantum Chauci sed & implent. vid. *Cluverius de Germ. Ant. c. 18.* De nobilissimo hoc populo aliquot libris egit Joannes Schildus adde *Valesium l. 2. Rerum Francic. p. 94.*

(f) Vid. §. IV. not. 4. ubi locum ex *Dione Cassio* retulimus.

§. VI.

TERTIA EXPEDITIO TRANS RHENUM.

Drusus initio veris rursus ad bellum profectus, Rhenum transiit, Usipetas (1) subjugavit: Lupiæque (2) fluminis ripis ponte junctis in Sicambros (3) irrupit, perque eos in Cheruscorum (4) regionem usque ad Visurgim (5) processit: id ut ei liceret, Sicambrorum in Chattos (6), qui soli finitimorum auxilia negaverant, totius populi viribus facta expeditio effecerat: quo tempore *Drusus* iis imprudentibus regionem peragravit, Visurgim etiam transiturus, ni eum inopia alimentorum ac hyemis propinquitas præterea examen apum (7) in castris visum deterruissent. Regressus in lociorum terram in summum devenit periculum, insidiis hostium frequenter læsus

fus & aliquando in loco angusto ac concavo
 (8) circumclusus, haud procul abfuit,
 quin cum toto exercitu periret: à qua
 eum pernicio nihil aliud eripuit, quam
 hostium temeritas; qui cum uno omnes
 Romanos impetu deleri posse crederent,
 nullo ordine servato eos aggressi, victi
 inde, ferociaque sua fracta discessere. Ex
 eo barbari propius adire veriti, eminus
 tantum hostem infestavere, ita ut *Drusus*
 vicissim iis contemptis, Castellum contra
 eos ad Lupiæ & Alifonis (9) fluviorum
 confluentes aliudque in Chattis ad ipsum
 Rhenum (10) extruxerit. Ob hæc ei hono-
 restriumphales, ut ovans (11) in Urbem in-
 veheretur, ac peracta prætura cum pro-
 consulari imperio esset, decretum est: no-
 men autem imperatorium etsi, sicut *Ti-
 berius* etiam, à militibus imperator fuerat
 dictus, ac utraque re gesta id abunde me-
 ruerat, nondum ab *Augusto* datum est. Hæc
 eo tempore à *Druso* gesta sunt: ludique
 quos prætor ipse tum faciendos habebat,
 maximo sumptu exhibuit, ac Natalis *Augusti*
 in circo & variis aliis urbis locis, venatio-
 nibus celebratus est: idque etsi non decre-
 tum, tamen quot annis fere à Prætoribus
 factum: Augustalia etiam quæ hodie cele-
 brantur, tunc primum ex senatus consul-
 to acta sunt. *Dio Cassius Libr. LIV.*

(1) Vid. §. V. not. b.

(2) Luppia, Lupia, Lippa, Lippia, die Lippe. In *Velleji* exemplaribus, in quibus *ad Caput Juliæ fluminis* legitur, vel mendum in *Juliæ* pro *Lupiæ*, vel quasi in honorem *C. Julii Octaviani* flumen sic noviter appellatum. *Lipsius* in *Vellej. n. 194.* Verum uti breve *Augusti* ad Luppiam imperium fuit mox Rheno terminatum, ita quoque memoria nominis in illo flumine non diu perduravit. Luppia oritur sub Castro *Lipspringa* uno milliari à *Paterborna* in *Bructeris* & postquam supra *Neuhusium* *Paderam*, *Alisonem* infra alveo accepit & multa insignia Castra & oppida alluit, juxta *Vesaliam* in Rhenum evolvitur. *Monum. Paderborn. p. 14. sq.*

(3) Vid. §. V. not. a.

(4) *Cherusci* inter Germaniæ populos, à quibus *Variana* strages edita, eminuerunt, validissima tum natio à *Cæsare lib. 6. Vellejo lib. 2. Strabone lib. 7. Tacito lib. 1. 2. 11. 12. 13. Annal. & de Mor. Germ. Plinio lib. 4. c. 14. Floro l. 4. c. 12. Dione L. 54. 55. 56.* descripta celebrataque. Non omnes inter *Albim* & *Visurgim*, ubi vera & præcipua sedes eorum fuit, & silva *Bacenis* pro nativo muro objecta, *Cheruscis* à *suevis*, *Suevosque* à *Cheruscis* injuriis incursionibusque prohibuit; etiam pro parte aliqua cis *Visurgim* habitarunt. *Dio lib. 54. de Druso* ut supra *Vellejus lib. 2.* intrata protinus *Germania*, . . . recepti *Cherusci* & amnis mox nostra clade nobilis transitus *Visurgis*.

(5) *Visurgis*, qui *Werrha* & *Fulda* infra *Mundam* confluentibus hoc nomen nactus, usque retinet, dum in *Oceanum* effunditur, mutua *Romanorum Germanorumque* clade nobilis amnis à *Paterculo*,

Strabone, Mela, Plinio, Tacito, Floro aliisque memoratur.

(6) *Cattos* Suevorum gentem longe maximam & bellicosissimam Germanorum omnium *C. Julii Caesaris* commentariis magnopere celebratam, eandem cum *Chattis* esse, pluribus nos argumentis docet *Cluverius lib. 3. Germ. Antiqu. c. 5.* militarem eorum virtutem, mores ac disciplinam *Tacitus lib. de moribus German:* satis diserte sic describit: Duriora genti corpora, stricti artus, minax vultus & major animi vigor. Multum, ut inter Germanos, rationis ac solertiæ: præponere electos, audire præpositos, nosse ordines, intelligere occasiones, differre impetus, disponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rarissimum nec nisi ratione disciplinæ concessum; plus reponere in Duce, quam in exercitu. Omne robur in pedite, quem super arma, ferramentis quoque & Copiis coonerant. Alios ad prælium ire videas; *Cattos* ad bellum-rari excursus & fortuita pugna. Et aliis Germanorum populis usurpatum, rara & privata cujusque audentia apud *Cattos* in consensum vertit, ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere, nec nisi hoste cæso, exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum. Super sanguinem & spolia revelant frontem, seque tum demum pretium nascendi retulisse, dignosque patria ac parentibus ferunt. Ignavis & imbellibus manet squalor. Fortissimus quisque ferreum insuper annulum (ignominiosum id genti) velut vinculum gestat, donec se cæde hostis absolvat. Plurimis *Cattorum* hic placet habitus. Jamque canent insignes, & hostibus simul suisque monstrati. Omnium

um penes hos initia pugnarum: hæc prima semper acies, visu nova. Nam ne in pace quidem vultu mitiore mansuescunt. Vetus Chattorum nomen retinent nunc Hassi. *Cluver. l. c.*

(7) Superstitiosa ejusmodi omina, portenta & præfagia quam plurima occurrunt in *Vellejo paterculo*, *Ælio Lampridio*, *Flavio Vopisco*, *Suetonio* & aliis *Rer. Rom: Scriptoribus*.

(8) Locus ille concavus & angustus, in quo conclusum a Sigambris reducem a Visurgi *Drusum* refert *Dio*, non alibi inquirendus videtur, quam in vallibus & silvis circa *Aldenbecam*, vicum Diœcesis Paderbornensis vel in aditu saltus Teutoburgiensis, ubi, prope *Hornam* Oppidum Lippiensis Comitatus admirabilis illa picarum rupes vulgo *Exterenstein* nuncupata conspicitur. *Monument Paderborn. p. 71.*

(9) *Aliso* Fluvii & Castelli nomen est. *Fluvii* apud *Dionem* loco supra memorato. *Castelli* apud *Vellejum lib. 2.* *Lucii* etiam *Ceditii* præfecti Castrorum eorumque qui una circumdati Alifone immensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est, qui omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inextsuperabiles, nec temerario consilio, nec segni providentia usi, speculatique opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum *Tacitus lib. 2. Annal.* de Alifone memorat: *Cæsar*, dum adiguntur naves, *Silium* Legatum cum expedita manu irruptionem in Chattos facere jubet. Ipse audito, Castellum *Lupiae* adpositum obsideri, sex legiones eo duxit. Neque *Silio*, ob subitos imbres aliud actum, quam ut modicam prædam & *Arpi* principis Chattorum conjugem filiamque raperet. Ne-

que *Casari* copiam pugnae obseffores fecere, ad famam adventus ejus dilapsi. Tumulum tamen nuper *Varianis* legionibus structum & veterem aram *Druso* sitam disjecerant. Restituit aram; honori-que patris ipse cum legionibus decucurrit. Tumulum iterare haud visum & cuncta inter Castellum *Alisonem* ac *Rhenum* limitibus aggeribusque permunita Notat *Cluverius l. c.* Ipse autem vicus *Elsen-haud* dubie est Castellum *ἐλίσων* *Aliso*, cum iisdem pene litteris nomen ejus antiquum in dicto vico exstet.

(10) *Castellum*, *Cassel* hodieum quod extat è regione *Castri Magunciaci* situm hac occasione extractum edocemur, sicque ponti ibidem erecto novum munimentum esse additum videmus. Circa idem tempus trans *Rhenum* fossas novi & immensi operis, quæ nunc adhuc *Drusinæ* vocantur, effectas merito existimem. *Sueton: lib. V. c. 1.* Confer: §. hujus not. 9. circa finem. Fossæ modo memoratæ dicuntur fossæ vallatæ aut vallum fossatum vulgo *der Pol-Graben*. *Nicolaus Person* in *Atlantis Moguntini Charta topographica* partis inferioris *Mœni* partialem quamdam hujus fossæ delineationem exhibet. Fossa hæc vallata plane alia est ab illa in *Belgio*, quam *Drusi* nomine celebrem testatur *Tacitus Annal. lib. II. c. VIII.*

(11) *Pomponius Lætus Rom. hist. Compend. lib. II.* de Triumpho & Ovatione ait: Triumphus non idem valet, quod ovatio. Domitis multa cæde hostibus, habebatur triumphus & boves cornibus auratis mactabantur, & bos ipse, qui mactabatur in triumpho, thriambos etiam dictus. Cum vero hostes sine pugna & sanguine cum ducibus nostris convenissent, quoniam res peracta sine cæde esset,

Ovatio

Ovatio erat. Pedes ingrediebatur Urbem, qui sic vicisset, sine ferculorum pompa, myrto coronatus una cum militibus: quia ea arbor dicata Veneri, quiescere ab armis ostendit. Tibicines ovantem præcedebant, quæ paciferae choreæ instrumenta sunt. In Sacris mactabantur oves, unde Ovationis nomen. In Præfens combinabantur triumphus & Ovatio.

§. VII.

EXPEDITIO QUARTA IN GERMANOS.

Germanos cum alios, tum Chattos (a) (hi enim quoque relicto eo agro (b) quem Romani ipsis assignaverant, Sicambri se conjunxerant) *Drusus* partim maleficiis infestavit, partim subegit. His peractis *Tiberius & Drusus* cum *Augusto*, qui in Lugdunensi Gallia plerumque versabatur, haud procul a bello Germanico remotus, ejusque eventui intentus *Romam* redierunt, ac ea, quæ victoria impetrata fieri leges jubent, aut alias convenit, peregerunt. Hæc acta *Julio* ac *Fabio Maximo* Consulibus Anno Urbis Conditæ 744. *Dio ad finem Lib. LIIII.*

(a) *Catti* initium sedis ab Hercynio saltu inchoant non ita effusis ac palustribus locis, ut cæteræ Civitates, in quas Germania patescit. Durant liqui-

dem colles paulatimque rarefcunt & Cattos fucs
faltus Hercynius profequitur fimul atque deponit.

Tacitus de Mor. Germ. c. 30. §. 1.

(b) Gentibus devictis Romani assignarunt terræ
tractum excolendum; prout *Livius* & alii *Scripto-
res Rer. Rom.* paffim commemorant. Agris divi-
dendis creati Triumviri &c.

§. VIII.

ULTIMA DRUSI EXPEDITIO EJUS- DEMQUE OBITUS.

*A*nno infequenti (1) *Druso* & *T. Quin-
tio Crispino* *Coff.* figna *Druso* haud
læta acciderunt. (2) Inter multa alia quæ
tempeftate & fulminibus perdita fuere,
templa quoque nonnulla adeoque *Jovis*
etiam *Capitolini* (3) & huic adjunctum fa-
num læta funt. Quibus neglectis *Drusus*
in *Chattorum* fines ingreffus, obvia quæ-
que non fine magno labore fubigendo,
congrefforūque præliis haud incruenta vic-
toria fuperando, ufque in *Suevos* (4) per-
venit: inde in *Cherufcos* converfo itinere,
Visurgim tranfgreffus omnia populando ad
Albim ufque perrexerit, qui ex *Vandalicis*
montibus profluens in oceanum feptentri-
onalem magnus admodum factus effluit.
Hunc cum fruftra conatus effet tranfire,
trophæis conftitutis recessit: etenim mulier
quæ-

quædam humana amplior forma ei obviam facta: *Druse*, inquit, quo tandem nullum cupiditati tuæ modum statuens contendis? non tibi fatis concessum hæc omnia videre. quin tu abi. Jam enim & operum tuorum & vitæ instat tibi terminus. Oblatam a deo aliquo hanc vocem, mirum profecto est, neque tamen mihi fides abroganda videtur huic rei, quam statim eventus comprobavit. Nam & continuo retro ire *Drusus* cœpit & in itinere, priusquam *Rhenum* attingeret, morbo decessit. (5) *Dio Cassius* l. 55.

(1) Anno Urbis Conditæ 745.

(2) De ejusmodi ominibus, præfagiis vid. §. IV. not. 7.

(3) Tonanti jovi ædem consecravit *Augustus*, liberatus periculo, cum in expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam ejus fulgur perstrinxisset, servumque prælucentem exanimasset. *Sueton: in Augusto* c. XXIX.

(4) *Ptolomæus* triplices dicit Suevos, alteros Longobardos australiores Sycambris à parte Rheni: alteros Anglos magis orientales Longobardis & in septentrionem ad medium Albis projectos; Tercios Semnones à medio Albi orientem versus ad Suevum usque fluvium Quo sane ex tractu, quam late olim diffusa fuerit Suevorum natio, fatis liquet.

(5) *Vellejus* l. 2. Magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo ejus Gentis variis in locis profuso sanguine fatorum iniquitas Consulem, annum

agentem trigesium rapuit. *Suetonius in Claudio* c. 1. ait: in æstivis castris extinctum, quæ deinde scelerata sint appellata. *Livius in epit: c. 140.* redeuntem ex fractura, equo super crus collapsio, trigesimo quam accideret die mortuum inter Salam & Rhenum decessisse. *Strabo l. VII.* Est & Salas fluvius, inter quem & Rhenum, cum Drusus Germanicus belligeraret, domitis hostibus victor oppetiit. *Drusus* ubi expiraverit? quæstio est necdum decisa. *Suetonius* supra relatus eum in æstivis Castris extinctum, quæ dein *Scelerata Castra* id est mala statio, mala mansio sint appellata, memorat. *P. Willigisus Petrelli* Prior Arnsburgensis in *Commentatione Historica de Antiquo Romano Castro Aquilæ* vulgo *Arnsburg* in *Wetteravia* hanc suppeditat conjecturam pag. 28: Una & dimidia hora à Castro nostro *Hassiam* versus duo sunt pagi, *Ober- & Nieder-Besingen* (*Böfingen*) compellati. Nomen hoc compositum est ex *Bös & Ingen*. *Ingen* terminatio est multis Urbibus, pagis, regionibus adjecta, stationem, mansionem, possessionem significans. sic *Lotharingen*. Lotharii regio. &c. &c. *Dillingen*, *Solingen*, *Aerdingen*, *Gröningen*, *Wendlingen* &c. &c. *Thüringen*, *Tübingen*, *Kitzingen*, *Memmingen* &c. &c. Habes ergo in nomine *Böfingen* malam stationem, mansionem. Neque credas à soli degenerantis natura & qualitate tam fatale nomen hisce pagis inditum esse; nam terra ibi incolis non noverca, sed frugifera est, de qua, cur colonus querelas moveat, non habet; æer quoque ibi saluberrimus &c. intra duos hosce pagos *Romani exercitus Castra* fuisse locata, cum *Druso* nostro hora obvenit ultima, conjicimus. Notat *Mediobarbus Biragus*, extare elegantem elegejam

Pedonis

Pedonis Albi novani de morte Drusi ad Liviam.
Eundem inter Salam & Rhenum occubuisse testan-
tur *Vellejus* & *Sirabo* (ut jam dictum) alii
apud *Ardua Bisiga*. vide paulo supra *Böfingen*.

§. IX.

DRUSI FUNUS.

Ad famam ægrotantis *Drusi Augustus*,
qui non ita procul ab eo aberat,
celeriter *Tiberium* (a) accersit: isque ani-
mam adhuc trahentem fratrem suum repe-
rit, *Romamque* Corpus defuncti attulit,
portantibus id principio usque ad hyberna
Centurionibus ac tribunis militum, inde
singularum in itinere Urbium primoribus.
(b) Cadavere in foro proposito, duplex
Drusi laudatio, una à *Tiberio* in ipso foro,
altera in *Flaminio Circo* (c) ab *Augusto*
habita est: quoniam cum exercitu urbe
profecto neque fas erat intra pomerium
(d) intrare, cum ea quæ ante id fieri in-
stituta Majorum jubent, nondum perfecis-
set. *Drusi* funus ab iis, qui equestrem or-
dinem cum dignitate servabant & à patri-
ciis in campum Martium est allatum: ibi
cremati reliquiæ in *Augusti* sunt sepulchrum
conditæ. *Dio l. 55.* *

(a) *Valerius Maximus lib V. c. V.* Tantum amorem Princeps parensque noster insitum animo fratris *Drusi* habuit (*Tiberius*) ut cum *Ticini*, quo victor hostium ad complectendos parentes venerat, gravi illum & periculosa valetudine in Germania fluctuare cognovisset . . . iter quoque quam rap dum & præceps velut uno spiritu corripuerit, eo patet, quod Alpes Rhenumque transgressus, die ac noctu, mutato subinde equo ducentis milibus passuum per modo devictam barbariem *Antabagio* Duce iolo comite contentus evasit. Sed eum tunc maximo labore & periculo implicatum, mortaliumque frequentia defectum sanctissimum pietatis numen & custos jupiter comitatus est. *Drusus* quoque, quanquam fato jam suo, quam illius Officio propior erat, vigore spiritus & corporis viribus collapsus, eo ipso tamen, quo vita & mors distinguitur momento, legiones cum insignibus suis fratri obviam procedere jussit & ut Imperator salutaretur, præcepit . . . eodemque tempore & fraternæ Majestati cessit & vita excessit.

(b) *Corpus* ejus per municipiorum coloniarumque primores, suscipientibus obviis scribarum decuriis ad urbem devectum, sepultum est in Martio Campo. *Sueton: in Tib. Claudio c. 1.* Ipsum (*Augustum*) quippe asperrimo hiemis, Ticinum usque progressum neque abscedentem à corpore simul Urbem intravisse: circumfusas lecto Claudiorum juliorumque imagines, defletum in foro, laudatum pro rostris, cuncta à Majoribus reperta, aut quæ posterius invenerint, cumulata. *Tacitus Annal. lib. III. c. V.*

(c) *C. Flaminius* viam *Ariminum* usque munivit & circumexstruxit. Utrique operi nomen ab auctore est

est impositum, circusque Flaminius & via Flaminia vocata. *Livius, Decad. II Lib. XX. c. LVIII.*

(d) Pomœrium, verbi vim solam intuentes, Postmœrium interpretantur esse. Est autem magis circa murum locus, quem in condendis urbibus quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant: ut neque interiore parte ædificia mœnibus continuarentur, quæ nunc vulgo etiam conjungunt; & extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, *pomœrium* Romani appellarunt & in urbis incremento semper, quantum mœnia processura erant, tantum termini hi consecrati proferebantur. *Livius Decad. I. lib. I. c. XLIV*, Confer: libellus *de orig. Urbis Romæ. Tom. III. Scriptor. Rer. Rom. pag. 668. de funebri pompa* legatur *Polybius lib. VI. c. 51.*

* Reliquit *Drusus* noster Conjugem *Antoniam* (1) mœrore afflictam cum trina prole, *Germanico* (2) nempe, *Livilla* (3) & *Claudio* (4).

(1) *Marci Antonii* & *Octaviæ* Cæsaris *Augusti* Sororis filiam (2) multis postea Victoriis illustri *Drusi* magna apud populum Rom. memoria, credebaturque, si rerum potitus foret, libertatem redditurus. Unde in Germanicum favor & spes eadem. Tacitus *Annal. lib. I. c. XXXIII.* (3) ob conspirationem in mariti necem fame enecata (4) sub nomine *Tiberii Claudii Cæsaris Augusti Germanici* noto, *Sueton. L. V. c. I.*

§. X.

HONORES PUBLICI DRUSO DEMOR-
TUI DECRETI.

Exercitus honorarium *Druso* tumulum excitavit: (a) circa quem deinceps statim die quot annis miles decurreret (b) Galliarumque civitates publice supplicarent. (c) Præterea senatus inter alia complura (d) marmoreum arcum cum tropæis via Appia decrevit (e) & Germanici cognomen ipsi posterisque ejus. (f) *Augustus* eum tantopere vivum dilexit, ut cohæredem semper filiis instituerit, sicut quondam in senatu professus est & defunctum ita pro concione laudaverit, ut deos precatus sit, similes ei Cæsares suos facerent: sibi que tam honestum quandoque exitum darent, quam illi dedissent. Nec contentus elogium tumulo ejus versibus a se compositis insculpsisse, etiam vitæ memoriam prosa oratione composuit. *Suetonius Lib. V. c. I. (g)*

(a) Germanicique cognomen ei & filiis datum, honoresque statuarum, fornicum & honorarii ad ipsum Rhenum tumuli dati. *Dio Rom: hist. L. 55.* Post hunc *Claudius* fuit, patruus *Caligulae*, *Drusi*, qui apud *Mogontiacum* monumentum habet, filius. *Eutropii Breviar. L. VII. cap. VIII.*

His primæ notæ testibus subscribere:

Otto Episcopus Frisingensis in Chron: L. III. c. IV:
 Monstratur adhuc monumentum *Drusi Moguntiae*
 per modum pyrae.

Chronicon Augustanum c. V. vita functo *Druso Ty-*
berius Claudius Nero ei *Moguntiae* pyramidem sta-
 tuit mirifici cœmenti, quod sæpius oculis vidimus
 nostris. Cineres delati *Romam*: decretum illi in
 luctum. Augustenses, dum sui conditoris memori-
 am habere vellent, pyramidis *Moguntiae* formam
 in armorum signa sumpserunt, pictorum tamen
 auctoritate post, dum quilibet politus magis videri
 vellet, adjectus est color viridis uvæ.

Abbas Urspergensis in Chron: Drusus pater *Claudii*,
 qui quartus ab Augusto Imperator fuit, apud *Ma-*
gonciam habet monumentum.

Joannes Huttichius in Collectaneis Antiquitatum in Urbe
atque agro Moguntino repertarum Anno M. D. XX.
editis & Theodorico Zobel juris Consultissimo Ma-
ximæ Aedis Moguntinæ Scholastico inscriptis de
 monumento, cujus figuram exhibet, sic ad Lecto-
 rem: Hanc molem promiscuum hac tempestate
 volgus *Glandis lapidem* vocare solet à figura scili-
 cet, quam hodie præfert, nam habuisse olim py-
 ramidis figuram, complures sunt, qui opinentur.
 Altitudinem habet centum pedum & planiciem
 in cacumine pedum octo, ex quo colligi facile po-
 test altiorem aliquanto eam fuisse, basis ejus in
 circuitu patet CXXXII. pedes. Cujus autem ho-
 nori extructa quondam fuerit, nullæ litteræ ex-
 tant, quæ indicarent, extitisse tamen tanti operis
 titulum aliquem, sed demolitos esse quosdam in-
 erudito ante sæculo dubitandum non est. Sunt qui
 conjectura ducti monimentum *Aurelii Alexandri*
Imperatoris Romani Mamae F. putent, hac for-
 tasse,

tasse, quod *Eusebius* Cæsariensis refert in *Chroni-*
cis, *Alexandrum* occisum *Moguntiaci* tumultu
 militari, quodque ab *Ælio Lampridio* historico
 scribitur *Alexandrum* cenotaphium in Gallia, *Ro-*
mæ sepulchrum amplissimum meruisse, unde &
 illud quoque adjiciunt, *Moguntiam* nostram Ger-
 mania tum atque Gallia caput fuisse. Coeterum
 constans & communis fere existimatio omnibus
 est: *Drusi* id esse monimentum. Ejus rei *Eutropius*
 & *Otho* Frisingensis episcopus testes sunt locuple-
 tissimi, utriusque vero sententiæ in libro quodam
 suorum amorum subscribit *Chuonradus Celtis* Ger-
 manus primusque inter Germanos pœticam lau-
 ream meritus. Hic, ut præter pœticam virtutem
 nullum non disciplinæ genus attigit, ita rerum
 germanicarum exactissimus fuit peruestigator. Om-
 neis in omni Germania angulos excussit vetustatis
 inquirendæ studio, nec ullus est locus Germaniæ,
 quem non terra marique adierit. Hunc plerique
 eorum, qui docentem audierunt, sciunt de rebus
 germanicis volumen scripsisse, quod incertum qua
 vel hominum vel deorum iniquitate cæteraque
 ejus permulta desideramus. Ille igitur, ut erat
 vir integra fide, in Carmen suum haud quaquam
 inseruisset, *Drusi* id esse monimentum, nisi plane
 cognitum perspectumque habuisset. Bene vale,
 quisquis hæc leges, & si quid novisti rectius istis,
 candidus imperti.

Eadem retulit *Petrus Apianus* Ingolstadiensis Ma-
 thematicus &c. &c.

Stabilito igitur *Drusi* monumento nil immoramur
 fabulosis opinionibus à *Serrario Rer: Mog. l. i. c.*
XV. de *A. Glassa* & *Eigelo* Regibus Gentilium
 vel *Aureolo Marci Agrippæ* Consanguineo recitatis
 æternaque oblivione sepeliendis. Ma-

Magis erudita sunt, quæ in *Theatri Urbium Tomo V. Charta XXIII.* profert *Jacobus Campius*, cum de illo, quod apud Treviros est, Egelano secundiorum monumento differuisset: *Ejusdem nominis monumentum extat Moguntia prope muros, quod indubitatum mihi est in honorem Drusi Germanici exstructum.* Pergit autem, quod huic monumento superpositum fuerit signum *Aquilæ*, quæ idiomate Gallico vocatur *Aigle*. Quod item moris fuerit in eorum, quos consecrabat in Deosque referebat Gentilitas, monumentis aquilam statuere. addit: *Ægyptii animam significare volentes, aquilam pingebant, ut tradunt, qui de Hieroglyphicis scripserunt.* Et prisci ethnici eos, qui immortalitatem adepti essent, aquila vehi tradebant. Extant Numismata, pro apotheosi Impp. quorundam cusa, quibus in antica parte scriptum est: *Consecratio.* In postica habent aquilam montis fastigio insidentem, expansis alis cœlum erecto capite intuentem & quasi volatu in altum contendere nitentem. Quibus consentit historia *Herodiani*, qui libro *IV.* morem Cæsarum consecrandorum describit. Hæc aquilæ significatio non male convenit monumento in memoriam defunctorum edito, sive ille Romani, sive Galli fuerint. Nam & Gallos ante natum Christum opinionem de animarum immortalitate habuisse ac ita a Druidibus sacerdotibus suis edoctos fuisse scribit *Julius Cæsar lib. VI. de bello Gallico.* Licet ille ad *μετεμύχωση* Pythagoricam id detorqueat. Sic illi ab æterna mente illuminati, jam tum ante ad proclivius recipiendam Evangelii lucem divinitus fuerunt præparati. *Et postea:* cum igitur in *Drusi* consecrationem is tumulus positus fuerit, Romani ritus consuetudo

suetudo postulabat, ut aquila in apice poneretur. Et hinc posterius, qui Gallica, Germanicaque promiscue utebantur lingua, nomen indiderunt *Aigelstein*. Verisimile est & olim Coloniae simile monumentum fuisse, unde etiamnum porta, vicusque urbis *Aigelstein* remansit.

Doctam hanc *Campii* profitemur dissertationem, sed scopo nostro minime applicabilem; cum Historicorum nullus de Apotheosi vel consecratione *Drusi*, bene vero de monumento & tumulis ejusdem honorariis mentionem faciat. Erudita *Campii* conjectura in Igelanum supra Treviros monumentum multo cadit aptius, quam in *Moguntinum*, quod illic aquilæ appareat vestigium, hic vero neque sit, neque quod unquam fuerit, legatur; quanquam & antiqua Trevirorum breviaria locum illum vocant *Elegium* unde postea *Egelium*. Et si ab aquila Germanicum accersendum esset nomen, cur Gallicum potius *Aigle* quam latinum adierint? cur non tam facile ab aquila factum esset primo *Aquelstein* deinde temporis progressu *Achelstein* quam ab *Aigle*? cur Gallo-Germanicam potius vocem quam Latino-Germanicam cuderint? Retineamus igitur vocem à glandis figura Germanicam, prout in Notis Romanorum *Valerii Probi* cum additionibus *Gresemundi* & præfatione *Wimpheling*. an. 1510. editis, ubi: Spectatu quoque dignum, juxta *Divi Jacobi* cœnobium est *Cl: Drusi* monumentum, cujus, ut vestigia reliqua produnt, sicut magnitudo & vastitas singularis, ita exterior lapidum ornatus eximius fuit, sed detractis jam ornamentis & excavata, eruta, cæsa mole, colorem amisit; forma est adinstar Glandis basi quadratæ eique maximæ insistentis.

Justus

Justus Lipsius commentario ad *secundum librum Annalium Taciti* hæsitare cœpit: ubinam locorum hoc *Drusi* cenotaphium fuerit erectum? cum ait: *Druso mortuo cenotaphium decretum ad Rhenum ipsam.* Dio LV. & Suetonius. *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem, statim die, quot annis decurreret & Galliarum civitates publice supplicarent.* Nescio an huic tumulo adjuncta ara: apparet, quia Suetonius ait: *Supplicarent.* Volunt id *Cenotaphium ad Moguntiacum fuisse.* repugnat hic locus, qui constituit inter *Lupiam & Rhenum.* Sed & *Ravennæ sepulcrum Drusus habuit, à Claudione ejus F. an ab Augusto ipso extructum?* cujus memoria in lapide prisco ibi. Hoc *Lipsii* dubium valde infirmum est; nunquid enim, quia inter *Lupiam & Rhenum* aliquod fuit ipsius *Drusi* cenotaphium, ideo alibi nullum est? an eidem plura erigi monumenta nequeunt? En ipsemet *Lipsius* agnoscit aliud, quod *Ravennæ* fuit. Cur non & istud *Moguntiae*? Et vero tanto magis agnoscere istud debuit, quanto fuit ad firmitatem ac perpetuitatem compactius & coagmentatius. Ait enim *Suetonius in Claudio c. 1.* ad illud quot annis decurrere militem. *Oportuit igitur, inquit loc. cit. Campius, tumulum non momentaneum neque levis operis, sed firmioris & permanentis fuisse.* Atque trans *Rhenum, infestis ibi circum barbaris & regione agri objectis legionum præsidiis, fero admodum pacati, quis aut tutus, aut metu vacuus ad sacrificandum locus?*

In miram & exoticam prolapsus est sententiam *Christianus Gotthelf Blumbergius* in duobus opusculis, quorum prodiit unum an. MDCXC. latine sic inscriptum: *Monumentum Drusi Moguntiae obvium.* in 12. alterum vernacula anno MDCC. auctius

latino hoc cum titulo : *Das Neroni Claudio Druso bey der Stadt Maintz vormals aufgerichtete Grab- und Gedächtnismahl &c.* Chemnitz in 12. In editione hac ultima *cap. IV. p. 165. sq.* sic differit: Moles hac in altum excreta rupes est, ea duritie firmitateque, ut omnibus merito injiciat admirationem. Quam enim ad falces murarias, tam ad tormentorum jaculatoriorum globos (quibus sane à nostris tum satis superque verberabatur) est contumax. . . Formam nunc fert speciemque vetustæ cujusdam ac ævo quasi laborantis turris. Novi equidem esse, qui dicant, arte excitatam esse atque in altum perductam, eamque proin vulgari-ter substructionem vocant (ein Gebäu) quæ tamen appellatio non tam ipsius, quam circumpositarum olim structurarum intuitu coorta videtur. . . sed enim, qui oculum ei pensius adjecerit, manifeste deprehendet, non opus manu factum, sed vivam quampiam rupem esse, quæ natura, è duri semine lapidis, in eam, qua visitur, excreverit altitudinem. Id quod solum etiam, in quo stat, ostendit, quippe quod ad maximam partem lapidosum est ac petrense.

Viri doctrina & eruditione insignes *Wilhelmus Ernestus Tenzelius & Joannes Crato Hiegell* in Dialogis vernaculis anno MDCXCVIII. mense Augusto luci publicæ commissis rem hanc curatius pensitatam sic describunt *p. 669 sq.* *Tenzelius* nempe Die VII- (XVII) Maji: Doctor *Hiegell* in montem jacobæum me deduxit, molis illius glandiformis, vulgari appellatione *der Eichelstein* dictæ, propius visendæ gratia. In ea autem peculiari Principis mandato, operarios impigre occupatos deprehendi. Cum enim superiore anno Castellum ad Urbem
contra

contra hostium vim hoc fortius defendendam, recens exstructum suis ipse contemplaturus oculis, ad praegrandem hanc intra illud substructionem delatus esset, recordatus, Gallos, novissimae obsidionis tempore, foederatorum inde exercitui haud parum damni intulisse; quærebat ex eo, qui sibi tum architecturae militaris erat, annon intro scala quaedam adscensu in summitem illius tuto, parari queat; eoque, id factu omnino possibile esse, respondente, extemplo centum aureos de suo operi perficiendo dicabat. Admota hinc illi manu, scala lignea sex & sexaginta graduum extrinsecus, adscensui parando, excitari coepit. Qua structa, in planicie cacuminis machina quaedam tractoria, ad similitudinem & formam illarum, quarum in fodinis metallicis usus est, ad rudus extrahendum statuta. Postea loci planicie illa molis aliquam partem in rotundum, velut in puteis effodiendis fieri solet, excavata, opus deorsum versus jam longe admodum processit, operariis plus plusque indies in incepto pergentibus. Ego gradibus istis adscendi in summum; oram omnem, late patente ex tam alta mole prospectu, oculis subjeci, & juxta lorica, quibus olim septa fuit, confedi. Cum descenderem, nonnullas lapidum arenosorum calcisque induratae particulas, uti tum machina illa extrahebantur, mecum sumsi & abstuli, in certissimum, minimeque fallax testimonium, molem hanc glandiformem vetus quoddam structurae coementitiae genus esse, non autem rupem nativam vivamque. Id quod praeter haec ingentis illa magnitudinis, eaque formae quadratae & subalbantis partim, partim rubentis coloris, saxa prominentia & lapidibus minoribus arena & calce (quae tot saeculo.

culorum decursu lapidum itidem induere duritiem) contactis infarcta satis superque manifestum faciunt ac testantur. Cum nunc lacunæ, quæ externe circum circa erant (ut in omnibus figuris ære expressis, speciatim illa, quæ in Dialogis anni MDCXC. vernaculis mensi Aprili præfixa, videre est) expleantur ac lapidibus obstruantur, in posterum substructio hæc non aliam præbebit speciem, quam veteris cujusdam speculæ, quales in Germania nostra tum in locis campestribus, tum montibus passim conspiciuntur.

Hiegellius loc: cit. p. 676 & seq. ad Tenzelium:

Facile tibi, Domine, intellectu fuit, cum in molem illam glandiformem, me præsentem, adscenderas, *Blumbergium* p. 165. 166. 208. 210. 213. ridicule prorsus, quin sine ulla ratione scribere, eam non arte manumque excitatam substructionem esse, sed rupem vivam, quæ natura sic in altum excreverit. Certe, dum id vult, satis manifestum facit, se nunquam propius eam contemplatum esse. Est enim vere cæmentitia quædam structura varii generis lapidibus (quos inter ingentis magnitudinis saxa arenosa, eaque quadratæ formæ) in altum perducta. Quod quidem, cum parvas illorum particulas ab Operariis tum decussas, mihi desuper adjeceris, menti tuæ quam optime occurret. Tum vero non tam admiranda duritie est, ut *Blumbergius* arbitratur ac pag. 165. scribit; siquidem nonsecus ac aliæ veteres cæmentitiæ substructiones, subigi potest ac expugnari, ut ipse vidisti, eam jussu sumtuque Principis Electoris, intro deorsum versus perfodi, ut scalæ in gradus structili locus sit, qua tempore belli hoc facilius tutiusque in summum adscendi liceat, tum speculandi gratia,
tum

tum tormentis minoribus, velut è turri quadam edita, hosti damnum inferendi; quemadmodum huic fini, mea memoria, viginti abhinc & quod excurrit annis, id genus tormenta, sclopetaque duplicata in ea jam disposita fuerunt & non demum, urbe foederatorum copiis cincta, à Gallis, quos *Blumbergius* p. 167. multo labore apicem ferro superasse & quasi complanasse refert. Id quidem non inficiabor, longe majori duritie esse molem hanc, quam quæ hodiernis temporibus excitantur structura cœmentitiæ. Sed enim, cum mea sententia à temporis id provenerit longinquitate, qua calx è spissis & durioribus faxis confecta illorum quasi induit naturam, hoc ipso ad suspicandum ducor, illam longe majoris vetustatis esse, quam ut Romanorum opus dici possit. Quæ quidem conjectura hoc magis veri præ se fert speciem, quo minus neque dum à quopiam argumentis omni exceptione majoribus demonstratum invenio, cujus in honorem & quo tempore fuerit exstructa? Quamvis enim *Druso*, quod quam plurimum scriptorum fide dignorum testimonio constat, tumulus honorarius *Moguntia* positus fuerit, neminem unum tamen novi, qui firmis evicerit rationibus, illum ipsum molem hanc glandiformem esse. Ad hæc rotunda ipsius substructionis hujus moveor figura. Id genus enim forma, quod sciam, Romanis in monumentis statuendis non erat in usu. Quod cum *Blumbergio* suboleret, in eam, licet erroneam opinionem adductus est, figura molem hanc olim fuisse pyramidali (ad similitudinem monumenti illius, quod *C. Cestii* in honorem *Romæ* ad portam *S. Pauli* constructum visitur) belli vero casibus vel tumultibus civicis, triangulari, qua erat,

facie immutata, redactam esse in formam rotundam. Enimvero, si propius illi successisset, ut ego *Romæ* pyramidi *C. Cestio* positæ, certe substructioni huic nunquam omnino formam pyramidalem affinxisset. Quod figura semper fuerit rotunda, & nunc, dum intervalla illa lacunosa, olim, cum tentaretur, facta, lapidibus cæmento tectis obstruuntur, ad eam, qua nunquam non fuit, speciem rursus redigatur, tute vidisti ipse. Quæ cum ita sint, sat causæ *Blumbergio* erit, figuram illius, quam titulo libelli sui præfixit, de medio tollendi. Interim id genus fictas commentitiasque res refellere ac confutare, majoris operæ negotium est, quam veras describere.

Blumbergium postea veritati manus dedisse, atque in peculiari quodam schediasmate, *Tenzelii* & *Hiegellii* in sententiam suam retractando, concessisse monuit Joannis in præfatione rebus Moguntinis generatim præmissa §. 14. p. 15.

Hiegellius ipsemet autumans hoc opus ante Romanorum in hæc terras adventum jam stetisse, clarius postea in *Collectaneorum Naturæ, artis & antiquitatis* specimine primo (simul & ultimo) *L. B. de Thungen* Urbis Copiarumque commendanti &c. oblato pag. 8. locutus est: Romanos has provincias olim tenuisse & satis diu coluisse, limitem Rheni tenentes, comprobant monumenta quædam vetera, ex quibus adhuc hodie insana illa substructio in propugnaculo montis *S. Jacobi* ad *Excellentiæ Vestræ* hortum amœnissimum glandis figura, hinc nostris *Eichelstein* dicta, visitur. . .

Hujus Drusiani monumenti testes produximus scriptores Romanos & alios in quos nulla cadit exceptio; Manent ergo, cum *Browero Annal: Trevir: l. 1.*

l. I. p. 132. loquimur, quod in temporum libro
 interpretes *Eusebii B: Hieronimus & Eutropius*,
 quomodo nunc quidem legitur, consensu tradunt,
Drusi monumentum celebre extitisse apud *Moguntiacum*;
 tametsi mendum in *Eusebii Chronico*
 notatur, cum *Claudius* patruus *Drusi* ibi dicitur,
 qui erat filius. Nec *Druso Germanici* filio condi-
 torium hoc attribuisse velis; quem oppressum afflic-
 tumque *Tiberii* criminationibus & à senatu hostem
 judicatum, credibile non est, id genus monumenti,
 nulla domi militiæque gratia, promeruisse. Et vero
 stat hodieque vicino urbi colle, cui nomen olim
Drusi locus, mōles illa saxea proxime *D. Jacobi*
Cœnobium, *Moguntia* novæ ad Austrum obversa;
 surgitque ex prægrandi quadrilatera basi, struc-
 tura solida, glandis in morem; cujus ut formam
 sic nomen & vulgo retinet, cum fama *Drusianæ*
 memoriæ.

Stetit olim extra mœnia *Moguntina* alia adhuc mo-
 les *Drusi* memoriæ & honori, ut communis fert
 opinio, exstructa. Saltem ager, in quo stetit,
 vulgari appellatione vocabatur *Drusilocus* corrupte
Drusenloch ùve, ut aliis latinius quasi efferre pla-
 cuit, *Drusilacium*, quemadmodum *Serrarius l. I.*
rer. Mog. c. XV. §. 1. p. 39. jam notavit. Stetit
 autem non procul à vetustissima *S. Nicomedis*
 basilica ex adverso molis illius glandiformis, de
 qua in superioribus actum. Indicium nobis fa-
 ciunt litteræ judicum, *S. sedis Moguntinæ anno*
MCCCCXXXIV. Indictione XII d. XIV. mensis
Augusti, Pontificatus Eugenii P.P. IV. anno IV.
datae; quarum ideo partem hic ex addendis ad
Serrarii res Moguntinas p. 1000. juvabit repetere:
Pridem introducta nobis inter. .. Dominum Deca-
num & Capitulum Ecclesiæ Moguntinæ Actores

ex una, & quondam *Ancelmum*, dum vixit, Abbatem monasterii *S. Jacobi*.. reum de & super duorum solidorum censu.. de & ex agro sito in campis, regulariter *Drusenloch* dicto, ex opposito *Eygilstein* extra muros Moguntinos, cedentium..

Figura fuit triangulari & tricorni, ut *Hermannus Engeler* & *Mathias Dieffenbach* ad *D. Jacobi* in monte specioso monachi majorum fide referunt. Ille in epistola ad *Petrum Sorbillonem* vulgo *Slarp*, dictum, monachum in monte *Episopi* ad *D. Joannis* his verbis: Qui & hodie locus (de *Drusilacio* autem loquitur) suo cum nomine remanet Cum igitur veteres Chronographi Colossum *Drusi* triangularem fuisse & tricornerem dicant, utpote aggeris & structurae ipsius visu & praesentia certificati atque ipsorum temporibus scilicet circa annum Domini MCCC. adhuc existentis, tu quaeso... Hic in Catalogo Abbatum *D. Jacobi* M.S. quem *Higellii* beneficio *Christiano Joannis* tractare licuit, in hunc modum: *Colossus*, *Drusilocus* seu *Drusilocum* aut *Drusiloch* vocatus, agger fuit triangularis, atque in summitate sua tricornis, vulgariter *dreyspitzig*, Romanorum militum clypeis aggestus, in honorem *Drusi* Caesaris (haec vox *Caesaris* abusive pro belli *Imperatoris* ponitur) inter quae tria cornua cupream st. tuam seu phalangem & desuper nodum deauratum, *Drusi* viscerum cineres continentem, posuerunt. De cujus aurei coni splendore ex solis reverberatione in oculos intuentium vibrato, homines admirati, *Maguntiam* appellarunt urbem auream; sicut *Teutonicus* noster Historicus in tertia sectione testatur, quam historiam ad *Sigfridum* usque perduxit juniorem Archiepiscopum Moguntinum, qui praesidere cepit anno MCC. Assenti-

tur

tur his Sigehardus monachus monasterii *S. Albani*, qui circa annum Domini MCCXCVII. edidit legendam sanctorum Aurei & Justinæ Martyrum. *Hæc ille.*

Figura hujus monumenti apud *Joannidem T. III. rer. Mog. p. 339.* eadem est cum illa apud *Hiegelliam* in specimine *supra cit.*: sed alia plane ac ea, quam exhibet *Serrarius in rebus Mog: an. 1604. editis p. 65.*

(b) *Decursio* ait *Lipsius libr. V. de militia Romana*, haud longe ab Ambulatione est & fit in armis & sub signis. De ambulatione *Vegetius Lib. I. c. XI.* Nihil magis in itinere vel in acie custodiendum est, quam ut omnes milites incedendi ordinem servant. Quod aliter non potest, nisi ut assiduo exercitio ambulare celeriter & æqualiter discant. *Idem lib. I. c. 27.* Vetus, inquit, consuetudo permansit & *D. Augusti* atque *Hadriani* constitutionibus præcavetur, ut ter in mense tam equites quam pedites educantur ambulatum. Hoc enim verbo hoc exercitii genus nominant. Decem millia passuum armati instructique omnibus telis pedites, militari gradu ire ac redire in Castra jubebantur; ita ut aliquam itineris partem cursu alacriore conficerent. Nunc ad decursionem, cujus finem & fructum idem *Vegetius* pandit *lib. I. c. 9:* Ad cursum præcipue assuescendi sunt milites, ut majore impetu in hostem procurrant; ut loca opportuna celeriter occupent; ut ad explorandum alacriter pergant; ut fugientium terga facilius comprehendant. *Seneca Ep. 18.* Miles in media pace decurrit sine ullo hoste & vallum jacet & supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. Item *Livius* inter militaria exercitia ludos.

que, quos Scipio instituit *Lib. XXVII.* primo die Legiones in armis quatuor millium spatio decurrerunt. Grande profecto spatium, si attendis, cursum non itum fuisse. *Capitolinus* de hac ipsa in Maximinis: Quinta quaque die jubebat milites decurrere. *Suetonius in Nerone*: Indicta decursione Prætorianis, scutum sua manu prætulit. *Idem in Galba*: Ipse maxime insignis, quod campestem decursionem scuto moderatus, etiam ad essedum Imperatoris per viginti millia passuum cucurrit. Hæc decursio ad tubam facta & ad eandem revocata. *Vegetius lib. II. c. XXII.* Hoc militaris exercitii genus statò die quot annis à Romana militia in memoriam *Drusi* peragebatur.

(c) Supplicatio indicta est decreto publico; feriatum à laboribus, injunctæ preces atque Grates sacrificiis, epulis atque lectisterniis communi studio Diis pro Victoria aut alio rei faustæ eventu, pro malis avertendis, aut in memoriam & honorem magni Imperatoris aut belliducis referendæ. In Urbe Ædiles jussi templa omnia aperire; comitia & tribunalia tota urbe vacabant. Trium vel ad summum quinque ob res autem Cæsaris bene gestas LX. dierum decreta supplicatio aut devotio fuit. Confer *Struvii syntagma Antiquitatum Romanarum* p. 382. &c. De tumulo & ara *Drusi* ad Lupiam vid. §. VI. not. 9.

(d) Quæ inter honores statuarum & cudendorum numismatum &c. de Cusis *Drusi* nummis infra * nunc de Statua conditoris ad Rheni ripam erecta. *Serrarius lib. I. rer. Mog. c. XV. §. IV.* ita: Statua
Drusi

* Nummi in memoriam *Drusi* à Claudio Imp. ejus filio signati & à T. *Vespasiano* restituti.

Drusi, cum corona, telo & paludamento in saxo est, quod in Moguntini telonii muro exteriori & in hujus quidem angulo australi velut insitum apparet, hac inscriptione: *In memoriam Drusi Germanici*. In præfatione suorum pietatis exercitamentorum *Georgius Wicelius*, saxum, ait, est quadriforme *Drusi Germanici* ac aliorum Ducum Romanorum ab ipsis ethnicis fabrefactum, quod in horto domus, è qua istuc exaro, visitur. Curatius hanc statuam describit *Broxerus Annal. Trevir. lib. 1. p. 132*. Quo jucundius aliquando fuit Rheni ripam istic obeunti proximo urbi municipio offerri saxum vetus, sculptura hominis an Dei, capite tecto velut exuviis cornutæ pecudis circumamicta & in lævum humerum rejecta toga, hastam dextra, scutum sinistra tenentis, cum epigrapha per quadrum eunte, sursum deorsumque: *In memoriam Drusi Germanici*. Neque lapidis ruditas seu ad vetustioris exemplum sculpti, seu a posteris locati, *Drusi* memoriam obliterat, cum nostratibus Germanis invicem malum precantibus, hodieque Drusi nomen frequens in ore. Et exuviarum gestamen ac frons cornuta, remotiorem utique sapiunt antiquitatem, nam & jovis & *Alexandri Magni*, Regumque Macedoniæ, notum est, imagines sculpi solitas effigie cornuta & Leonini capitis Spoliis, à quibus imitatione virtutis & divinitatis affectatione sumpsere Romani.

Eadem refert libellus *Aurea Moguntia* inscriptus anno 1705. in strenam datus authore *Christiano Hartmann* Limburgensi ad Lahnam, qui dicto anno septima Aprilis *Moguntia* obiit. Notat *Hiegellius* in specimine supra nominato p. 8. de hoc lapide: pereuntem vidi, quando Galli anno 1688.

ad stantem telonii turrim cum porta vulgo Boxpfort destruxerunt, locum novis aggeribus munientes.

(e) Arcus hic triumphalis in honorem *Drusi Romæ* exstructus describitur infra in nummis nro I. II. III. IX & X in o *Gruterus CCXXXVI. 5.* partem hujus arcus residuali ostendere contendit cum epigraphe: *Ap. Divortia. Rheni. pervasi. hostiles. Depopulator. Agr. . .* Non possum, quin hoc loco memorem, quod nonnemo nuper scribere non hæsitaverit: In memoriam aquæ ductus Moguntini nummos esse cufos, quibus inscriptio: *Nero Claudius. Drusus. Germanicus. Imp.* cum typo arcus aquæ ductus, in cuius summitate *Drusus* eques inter trophæa. Ejusmodi nummus in rerum natura non extat; bene autem multi in nummophilaciis asservantur, qui arcum *Drusi* triumphalem exhibent cum inscriptione: *De Germanis.* Nummo tali frontem hujus libelli exornare libuit.

(f) Denique non per adulationem, sed ex meritis, defuncto ibi fortissimo juvene, ipsi, quod nunquam alias, senatus cognomen ex provincia dedit. *L. Florus lib. IV. c. XII.* vid. hujus §. I. not. a. & nummos in memoriam *Drusi* cufos. Nomen *Germanici* pluries deinceps in nummis Imperatorum recurrit. In *Domitiano* apud *Vaillant Tom I. p. 41. 42 &c.* in *Traiano p. 51.* in *M. Aurelio Antonino, p. 83. & 86.* in *Maximino p. 149.* in *Julio Cesare* signatus est nummus restitutus expressa *Germaniæ* provincia. *Vaillant T. II. p. 6.* in *Vitellio p. 80.* in *Domitiano p. 105.* in *Hadriano p. 143.* in *Commodo p. 183.* in *Valeriano p. 344.* *Vaillant Tom. III. p. 179. & 180.* in *Maximino & pag. 206.* in *Gallieno. &c.*

(g) Decem & novem annis post *Drusi* obitum elapsis,
anno

anno scilicet Urbis Condita 764. Tiberius ædem Concordiæ sacravit, inscripto suo & fratris Drusi vita pridem functi nominibus. M. Æmilio Lepido & Statilio Tauro Consulibus. ita Dio Cassius pag. 671. editionis Parisinæ Henrici Stephani anno 1692.

I.

NERO. CLAUDIUS. DRUSUS. GERMANICUS. IMP.

Caput Drusi sine laurea. Observat Joannes Vaillant rei nummariaë scrutator solertissimus: In nummis æreis Drusi Neronis caput sine corona reperiri; in argenteis vero & aureis laurea insignitum esse.

Aversa T. DIVI VESP. F. AUG. P. M. TR. P. COS. VIII. REST. S. C.

Arcus triumphalis pulcherrimus, in cujus peristylio legitur: *De Germ.* supra arcum eques, ut Romam ovans ingressus erat, hinc & inde trophæum, in memoriam eorum, quæ in Germania cis & trans Rhena erexerat. conferatur locus Suetonii ad initium §. X. relatus. Nummus Æreus primæ magnitudinis *Vaillant T. 1. p. 12.*

II.

Adv. Ut I.

Av. IMP. CAES. T. DIVI. VESP. F. AUG. P. M. TR. P. P. P. COS. VIII. REST.

Arcus triumphalis ut supra. nummus primæ formæ,

III.

Adv: Ut numero I.

Av. CÆSAR. AUG. F. DOMITIAN. COS. V.
REST.

Arcus ut supra, in cujus peristylio *De Germ.*

Nummus primi moduli insignis est præstantiæ & raritatis.

IV.

Adv. Ut I.

Av. T. CLAUDIUS. CÆSAR. AUG. P. M.
TR. POT. IMP.

Nero Claudius togatus fedet in sella curuli inter armorum spolia posita, dextrarum, sinistra chartam involutam.

V.

Adv. Ut I.

Av. S. C. Sine epigraphe.

Figura muliebris dextra florem trifidum, læva vestem sublevans. Notat *Vaillant* l. c. Hic nummus primi moduli, licet forsan errore monetarii à nummo Claudii mutuatus, inter raros habendus.

VI.

Adv. Ut numero I.

Av. IMP. CÆS. T. DIVI. VESP. AUG. P. M.
TR. P. P. P. COS. VIII. *

In medio nummi *Rest. S. C.*

Notat *Vaillant*: Hic nummus primæ formæ in thesauro *Patini*, (in editione MDCLXXII. pag. 141.) si legitimus, inter rarissimos est collocandus.

VII.

* Apud Patinum legitur COS. VII.

VII.

Adv. Ut I.

Av. Epigraphe ut VI.

Figura sedens in sella curuli inter armorum spolia posita, dextra ramum.

Hic nummus primæ formæ rarissimus est. Omnes nummi supra recensiti ex ære magno sunt.

VIII.

Adv. NERO CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS IMP.

Caput Drusi laureatum. In aliis corona quercea redimitum.

Adv. *De Germanis.* Duo clypei cum spiculis & signo militari.

Clypei oblongi, spicula & vexillum insigne equitum in hoc nummo cælantur in memoriam eorum, quæ Drusus *Tiberii* frater de Germanis Victor retulit, cum ob id, decretis sibi triumphalibus ornamentis, ovans Romam ingressus est.

Hic nummus ex argento & auro pro raro habetur. *Vaillant T. II. p. 45.*

Patini thesaurus argenteum exhibet p. 51.

IX.

Adv. Videatur sub numero VIII.

Av. Arcus triumphalis, supra quem figura equestris inter duo trophæa. In peristylio *De Germanis.* *Vaillant l. c.* apud *Patinum p. 5.* aureus extat sed voces: *De Germ.* in una linea non sunt positæ forsan ex defectu spatii. Confer. numerus I. nummus ex auro & argento rarus.

Adv.

X.

Adv. TI. CLAUD. CÆS. AUG. P. M. TR. P.

Caput Claudii laureatum.

Av. De Germ. Arcus triumphalis.

Arcus ille est Drusi patris *de Germanis* in via Appia, in regione prima versus portam Capenam erectus, quem anno Imperii primo in memoriam Patris in nummis suis cæleri jussit pius in parentem, de quo narrat *Suetonius cap. 11. in Claudio*: Parentibus in ferias publicas & hoc amplius, patri Circenses annuos natali die, matri carpentum, quod per circum duceretur.

Vaillant T. II. p. 54.

XI.

Adv. Ut numero X.

Av. DE GERMANIS. Duo clypei cum hastilibus & vexillo, ut in Druso patre.

Sunt & illa Germanorum arma de ipsis à *Druso Claudii* patre *Romæ* in ovatione lata, de quibus supra numero VIII. Hic typus à monetariis in memoriam patris, ut arcus ejus triumphalis in *Claudio* renovatus est.

Nummus argenteus inter elegantissimos numerandus. *Vaillant T. II. p. 54.*

Drusi nostri nummum argenteum, cujus adversa pars exhibet fluvium in figura viri decumbentis dextra arundinem, læva Urnam aquaticam gestantis cum inscriptione RHENUS, & averfa Caput Drusilaureatum cum inscript: NERO CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS. IMP. vid. in *Operibus Velferi Histor. & Philolog. pag. 235.*

Plura

65

Plura Drusi numismata protulit. Comes *Franciscus*
Mediobarbus Biragus in Numismatibus Imperato-
rum Romanorum à *Pompejo* Magno ad *Heraclium*
Mediolani 1730. fol. pag. 59 sq.

Quæ inter notari præcipue merentur:

RHENUS Typus Rheni fluvii expressus.

DE GERM. Arcus triumphalis, supra quem figuræ
equestris in medio duorum trophæorum. *Patin*
Thesaur.

NERO CLAUDIUS DRUSUS GERMANICUS
IMP

RHENUS. Typus Rheni fluvii.

TI. CLAUDIUS CÆSAR AUG P. M. TR. POT
IMP.

RHENUS. fluvius decumbens prope montem, dextra
arundinem, sinistra urnam, ex qua aquas effundit
Tristan. fol. 145. Inter hos nummos plurimi sunt
à *Tiberio* & aliis restituti.

Præter monumenta superius recensita perenni Con-
ditoris nostri memoriæ dicata varias reperimus vi-
llas, oppida, civitatumque portas in Germania c
& transrhenana Drusi nomine insignita.

Sic porta Urbis Moguntinæ infra lapidem glandi-
formem prima Rhenum versus *Drusi* porta audi-
postea interior *Dietrichs Port*, exterior *Wilhel-*
miter Port hodie *porta nova* dicta.

Nota est villa *Drais* horæ spatio ab Urbe distans
nec minus nota *Drusi* porta & fons *Drusi* apud
Bingium.

Drusenhemium infra Argentinam, *Drusiana* arx in Belgio sive *Doesburg*, *Drusi Augusta* sive *Augusta Vindelicorum*, *Drais Münzenberg*, *Drusebergshof* in Confiniis Fuldensibus, ubi eundem quidam vita excessisse ajunt &c. &c. *Drusiani* nominis quidquam referunt.

Vela nunc contrahimus & in tesseram gratissimi animi *Drusum* nostrum in omnium memoria esse volentes perbreve tabulam affigimus; è qua, si pagellæ nostræ fortasse legi noluerint, quis & quantus is fuerit? liquido perspicere quivis poterit.

IMP. CAES. NERONI. CLAUDIO. DRUSO. GERM.

TIB. IMP. FR. DIVI. AUG. F.

D. JUL. NEP. PRAET. COS.

PROVINCIAE. GERM. SUP. ET. GALLIAE.

LUGDUN. RAETIAE. VINDELICAEQUE. PRAEF.

M O G U N T I A C I.

GERM. I. METROPOL. CONDITORI.

EXTRUCTISQUE. AD. RHENUM. L. CASTELLIS.

RHENO. FIRMATO. ATQUE. HEINC.

AETERNUM. NOMEN. INDEPTO.

M O G U N T I N E N S E S.

BENEFICII. NON. IMMEMORES.

PRAESIDI. OPTUMO.

LL. M. PP.

Würdtwein, Stephan Alexander

Nero Claudius Drusus Germanicus Maguntiaci Superioris Germaniæ Metropolis
Conditor E Scriptoribus Coævis Et Classicis Delineatus

Moguntia 1782

Bavar. 1388 m#Beibd.3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10375389-3

VD18 14777231